

OVIDIU

Revistă științifică și literară

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

SUMAR:

<i>O propunere de</i>	..	<i>D. Alex. Belcik</i>
<i>Alpi</i> , poezii de	..	<i>Gr. Mălinescu</i>
<i>Omnia quae extant cum privilegio, A. Gistenii Busbequi</i> de	..	<i>Virgil Andronescu</i>
<i>Toamna, Somnul</i> , poezii de	..	<i>Rădulescu Niger</i>
<i>Rebelul, origina, revoluțiunile lui și lupta contra dreptului</i> de	..	<i>Alex. Belcik</i>
<i>Din «Petofi»</i> , poezie de	..	<i>D. M. Rimnic</i>
<i>Isus</i> , poezie de	..	<i>P. Cerna</i>
<i>Singur, Din viață</i> , poezii de	..	<i>G. Crăciunescu</i>
<i>Musafirii părintelui</i> , navelă de	..	<i>Niger</i>
<i>Riul</i> , pastel de	..	<i>D. M. Rimnic</i>
<i>In noapte, Seara</i> , poezii de	..	<i>D-ra Marie Thekla</i>
<i>Origina Românilor</i> de Traugott Tamm de	..	<i>D. Edgardo</i>
<i>In Toamna vieții</i> , poezie de	..	<i>D-na Eleonora, I. Pradescu-Nour</i>
<i>Rolul mumelor, dinco de</i>	..	<i>D-ra E. I. Moțoi</i>
<i>Numele de Dobrogea</i>	..	<i>D. Virgil Andronescu</i>
<i>Noaptea în cimitir</i> , poezie de	..	<i>D-na Elena Maior-Mihal</i>
<i>Din Iarg</i> (scrierare) de	..	<i>D. Bălănescu</i>
<i>Drept răspuns</i> de	..	<i>Flavem</i>
<i>Epigrame</i> , de	..	<i>Knut, Barbu, Bard</i>
<i>Doină domestică</i> de	..	<i>St. St. Tuțescu</i>
<i>Fructe de lectură</i> de	..	<i>Viran</i>

Organul cercului literar «OVIDIU»

CONSTANȚA

Tipografia «Aurora» Ilie M. Grigoriu

1900

OVIDIU

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

O PROPUNERE

Nici odată în țara noastră nu s'a simțit ca acum efectele mizeriei crude.

Sătenii din județul Constanța riscă a muri de foame și frig în cursul acestei erne, dacă simțimîntul solidarității nu ne va mișca pe noi orășenii, dacă nu ne vom grăbi a le întinde o mână binevoitoare de frați în suferință.

Să dovedim dar că suferința înalță moralul omului și 'l îndeamnă la nobile sacrificii, pentru a salva pe nenorociți!

Țăranii, clasă producătoare, sunt adevăratele albine ale țării noastre agricole, ei fac prosperitatea orașelor. Dovada o avem acuma când mizeria plugarilor a adus mizeria orașelor.

Noi orășenii la rîndul nostru, să ne unim pentru a scăpa din mizerie țărănimea suferindă; căci înviorarea țăranului va reda viață și prosperitatea orașelor.

Ajutoarele oficiale nu vor putea satisface în totul imensele nevoi ale țăranilor, cari se svârco-

lesc în agonia mizeriei. Inițiativa privată trebuie să se afirme. Prin urmare propun :

Revista Ovidiu să deschidă o listă permanentă de subscripțiuni, în scop de a aduna fonduri destinate a ajuta numai țărănimea. La prima întrunire a cercului literar Ovidiu să se institue un comitet care să caute a înființa o colecție publică permanentă, menită a crea un fond însemnat, care să stea consemnat, pentru a se putea ajuta în momente critice populația agricolă săracă.

Cele mai mici cotizațiuni sunt primite. Suma consemnată și modul distribuirii se va publica mereu în fie-care număr al revistei Ovidiu. Publicul va fi ținut în curent de modul constituirii comitetului și de mersul lucrărilor lui.

Obținând un fond permanent merit a ușura suferințele sătenilor greu încercați de inundațiuni incendii, boale, secete etc.; inițiativa privată va fi la înălțimea ei. Statul nu poate ușura la timp toate suferințele semenilor noștri. Inițiativa privată să se afirme dar!

Cetățeanul cel mai puțin avut cheltuește sume relativ însemnate pentru distracțiunii aproape zilnice. Să ne deprindem dar a sacrifica o mică parte din prisosul nostru pentru a ajuta pe nenorociți. Ca să simțim suprema mulțumire su-

fletească, că am contribuit la ajutorarea nenorociților; să ne dăm mâna pentru a săvârși o operă caritabilă și multe rane se vor vindeca.

Alexandru A. Belcik.

Constanța, 27 Decembrie 1900.

ALPII

*Jos, din Furca prăbușit, Ronul găfuieturbat,
Alergând prin ripi și văi, în pământul frământat
Și din miez adînc dospit. Uriașii cu brîte verzi,
Cu călcăie mari de foc și cu plete de zăpezii,
După truda lor de-atunci, când eșiră plămădiși
Din urgii cumplite, azi, par în tihnă neclintii.
Și's sublimi cu capul lor până dincolo de nori,
Cu spinarea de grunite și cu pieptul plin de flori.
E pustiitul..... Și'i mereu în prăpăstii adîncite,
Cu-al singurătăței dor în veciea lui înfipt;
Și mereu te pierzi în el, ca'nt' o taină, și, cât sui,
Vezi cum i se tot întind, de pe măgurile lui,
Vinetele depărtări..... până după un apus,
Când, pe culme, lângă cer, arde parca ghiața, sus.*

Gr. Malinescu.

OMNIA QUAE EXTANT CUM PRIVELEGIO

A. GISLENIIS BUSBEQUII

E o carte tipărită la 1633 în Lyon. Cu un conținut de 175 pagini, afară de indexul alfabetic, format 64°. Uvrăgiul se împarte în patru părți și anume:

a) AugeriŃi Gislenii Busbequii, Legationis Turcicae epistolae quatuor.

b) Ejusdem exclamatio — sive de re militari contra Turcam instituenda consilium.

c) Solimani Turcarum Imp. Legatio ad Ferdinandum. Romae. Caes. anno 1612.

d) Ejusdem Busbequii Caesaris apud Regem Galliarum Legati, Epistolae ad Rudolphum II, Imperatorem: ex Biblioth. Io. Bapt. Honwaerth. I. C. Patricii Bruxellensis.

Cele 7 pagini de la început, sunt, ocupate cu două capitole ce ar părea că sesc de prefață. Primul e intitulat: L. Carrio Nicollao Micautio Indevedi. D. R. M. in concilio secretiori consiliario S. D; iar al doilea: Viața lui Amgerius Gisleui Busbeck, unde ni laudă scrierile latine ale autorului, fiind cu epitaful său în versuri,—întocmit de unul din amicii săi.

Intregul conținut e compus din vreo 60 bucăți, în majoritate epistole, sau mai bine zis corespondență diplomatică a autorului, în calitate de ambasador pe lângă mai multe curți europene.

- Ca mod de expunere Busbeck, pe lângă o claritate senină, ne prezintă o bogăție de expresiuni, cari ne dovedesc că autorul cunoștea perfect limba latină, ca limbă întrebuințată în diplomație; ba chiar din relațiunile Geografice, întrebuințate adesea ori cu precizie, ne probează că are cunoștințe întinse asupra cartografiei antice.

Primele 4 epistole cuprind mai mult de jumătate din text, și ar merita toată atențiunea istoricilor noștri. În ele, pe lângă o varietate de formă, găsim și un tezaur de noțiuni geografice și de relațiuni asupra obiceiurilor popoarelor ce vizitează.

În prima scrisoare, face o mulțime de digresiuni, cari deși scurte, totuși sesc de minune, ca un punct de repaos în itinerariul ce descrie, parcurgând distanța de la Viena la Constantinopol și Asia mică.

Urmând valea Dunărei, întâlnește orașul Tolna, despre care arată că'i bogat în vinuri și că locuitorii sunt foarte

ospitalieri: «*et humanitatem incolarum non tacendum*». Trece apoi asupra cursului de jos al Dunărei din Ungaria și după ce spune că cetatea Valpovar e așezată într'un loc ridicat, arată ca afluent în dreapta pe Drava iar în stânga pe *Tibiscus*, menționând orașul Belgrad la confluența Savei cu Dunărea. Cu ocazia transbordării fluviului face o digresiune istorică asupra regelui Ludvic, care pasagiu cred că e mai de folos al da așa cum e scris:

«Hoc aditu caesum regem Ludovicum. captam Budam, mancipatam Transylvaniam, affictu regnum florentissimum non sine metu ejusdem calamitatis nationum vicinarum, quo exemplo admoneri debent, Christiani principes, ne munitionibus et arcibus, contra tantum hostem, si rem salvam velint, satis unquam provisum putent».

După terminarea digresiunii acesteia, continuă ast-fel: «Indată ce pregătiram în acest oraș (Belgradul) toate cele ce păreau că ne lipsesc la drum; lăsând la mâna stângă pe malul Dunărei, Semendria, odinioară cetate a despoților Sârbiei apucaram calea Nișului (Nissam)» iar referindu-se la părțile ce lăsa spre Dunăre, ne pomenește și de podul lui Traian de la Turnu-Severin. Dăm aci acest pasagiū: «*ex locis editionibus, Turcae ablicantes Transylvaniae montes: et quo fere loco reliquiae pilae pontis Traiani extabant, indicibus digitus designabant*»... Apoi continuă: «Trecuțriul numit de locuitorii Morava¹⁾, ne abăturăm în satul Sârbilor, Iagodna, unde vedurăm obiceiurile funebre ale acestui popor, de care mult ne-am mirat. În istorică era un cadavru, așezat cu fața descoperită, — alături având lucruri de mâncare, pâine și carne precum și un urciur cu vin. Printre femeile ce stăteau în picioare, se aflau fiica și soția mortului, îmbrăcate în haine de sârbătoare,—

1) De sigur Moravu, bulgărească.

fiica sa era gătită cu pene de pământ. Soția bocind pe soț îl dete un ultim dar, un fes roșu, ce de alt-fel fetele bogate obicei-nuesc a purta în partea locului. După aceea audirăm tânguelile îngropăciunei, veni cântecul funebru și bocetele pe două glasuri prin care se întreba mortul: Ce lucru? Ce satisfacție? Ce mângâiere i-a lipsit? Pentru ce le lasă singure și nenorocite? și altele de felul acesta».

Prin descrierea scenelor femeesci și arătarea unui tablou fidel al cimitirului Sârbilor, ne prezintă aceleași decoruri precum și obiceiul că femeile și fetele poartă un fes roșu sau alb care de alt-fel există și azi în Balcani. 1)

La noi purtau fes odinioară numai jupânițele și jupânesele boerilor, boerănașilor și târgoveților; dar un obicei pur poporan nu exista de cât la femeile din județul Mehedinți în partea despre Dunăre, unde și până azi se observă acest port. Fesul însă e pus pe virful capului și acoperit cu o maramă albă, ce se înfășoară după gât, căzând pe umeri ca la matroanele romane din timpul decadenței.

În epistola I, Busbesk, urmează descrierea călătoriei lui spre Constantinopol și Anatolia, iar în cea de a doua, la pagina 127, găsim un pasaj interesant pentru noi: *«nec procul abest à Moldavia et Valachia provinciis; et cum eo nomine ad res novas magnus oportunitates habebat, tum quod multis equitibus abundabat, qui Mustapham praecipue coluerant»*.

La finele celor 4 epistole urmează capitoul «De re militari contra Turcam institienda consilium» iar la pagina 149—153, «Relatio sive sermo legati» în care se vorbește de relațiile diploma-

tice dinre imperiul German și Turci, pentru succesiunea lui Ion Zapolia, al căruia executor testamentar se făcuse sultanul Soliman.

E cunoscut, că Germani și Unguri avură de susținut grele lupte contra Turcilor, lupte care înură mai bine de 300 ani și care avură drept rezultat, scăparea Ungariei și în special a Transilvaniei de sub Musulmani. Cu ocazia acesta înainte de expansiunea hotărâtoare a eroului muntean Mihai Viteazul, în Ardeal, au călcat trupele Românilor victorioase sub Petru Rareș, Pătrașcu cel Bun, Alexandru Lăpușeanu etc.

Către anul 1555—1596, împăratul Ferdinand trimite la Sublima Poartă, ca ambasadori de pace pe A. G. Busbeck, (?) pe Antoniu Verontins și Francisc Zay. Pe Busbeck, Șincai îl numește Augerie Flandrul 1). Extragem pasajul referitor, care va fi ca un corolar pentru textul tratatului ce publicăm mai la vale:

«Prea puternicul împărat măcar că orându-se totă ăstea din Tracia, și pe voievozii moldovenesc și muntenesc să ducă înapoi pe fiul craiului Ioan, și pe preanserinnata mama lui, totuși ca să nu vadă, căl este sete de sângele creștinesc precum dicea Carol (V) și Ferdinand așa au vorbit împăratul; au îngăduit craiului romanilor, ca să întorcă Ardealul și partea țării ungurești se se lună, adevă de la luna noa a lui Iunie, până la luna veche din Noembrie, poruncind prin Augerie Flandrul, unul dintre soli (au) eroului românilor, ca până atunci să întorcă toate câte au luat, ce de se va face împăratul îi va fi proșin, de nu va face va simți reșoiul gata.

Și au poruncit prea puternicul împărat tutulor beglerbegilor sâi, ahagilor și voievozilor românești ca necăutând la iarnă, sau la vreme rea, spre a șasea lună toți să fie în arme, și să înceapă din toate părțile asupra țărilor lui Ferdinand. Poruncit-au și Pașei din Buda, ca până atunci să apere pe credincioșii creștini și ai fiului ei de asupra oamenilor lui Ferdinand. Aceasta s'au făcut în anul 1555, scris'au Soliman II și o epistolă craiului Ferdinand I prin Augerie Flandrul, care o poți afla la numitul anonimul din Belgrad.

1) Cronicile Românilor. Vol. II pag. 316.

1) Vezi cartea D-lui Nenitescu, De la Români din Macedonia.

Din citatul lui Șincai nu am putea coordona nimic, dacă nu am statua succesiunea de fapte istorice, într'un mod clar.

Soliman se declarase protectorul fiului lui Ion Zapolia, care fiind nevriscnic oferi Turcului ocaziunea favorabilă, de a se amesteca și mai direct în afacerile de succesiune. Ferdinand ținea cu ori-ce chip, să ia Ardealul, însă Soliman dacă acordă acestuia o pace, o făcu cu condițiune ca să și retragă trupele din Transilvania, iar el la împlinirea termenului de armistițiu, neexcercitând o putere simpatică caudei și populației, aduce după sine unirea adversarilor contra dușmanului comun, împăratul. În fața rezistenței partidelor politice, cari stăruiau pentru un stat unitar unguresc, și ajutate pe sub mână de emisari Germani cari aveau interesul să alunge pe fiul regelui și pe regina Izabela, indulgenta Sultanelui adresa o nouă revoltă.

Soliman trimite poruncă voievozilor Munteniei, și Moldovei ¹⁾ să intre cu armata în Ardeal să-l supui, restabilind în scaunul părintesc pe Sigismund, fiul regelui Zapolia și pe tutearea lui Izabela.

Pătrășcu vodă și Alexandru Lăpușneanu, intrară în Transilvania, întâmpinând pe regina Elisabeta care venea din Polonia.

Ultimele rânduri din citatul de mai sus al lui Șincai ne dă bănuială că el nu și dă în totdeauna seamă de succesiunea evenimentelor. Epistola de care spune Șincai, nu s'a făcut la anul 1555 ci mai târziu, pe care noi nu o luăm după un anonim ci în extenso, o traducem după însuși cartea ce studiem, a lui A. G. Busbeck. Iată'l:

Exemplar sive copia Literarum Christianarum etidem Legato, in causa induciarum octenarium ad Romanum Imperium à Turcarum Imperatore daturum.

«Eü stăpânul tuturilor stăpânilor, oblađuitor, al Orientului și Occidentului, care sunt în stare să fac și să nu fac ori-ce nu-mi convine, domn a toată Grecia, Persia și Arabia, stăpânitor al tuturilor acelor lucruri ce pot a fi supuse unui rege sau domn, mare eroü al acestor timpuri și puternic coloz al acestei lumii întregi prea nețărninită, al azuriei mării Atice și spre gloria lui Dumnezeu al strălucitei și sfintei cetăți Meca, și al cetății Medina și al sfintului și purificatului oraș al Ierusalimului, stăpânitor. Rege al prea nobilului regat al Egyptului, domn al pământului Ioniei și al cetăților Athena, Senanum (?), al sfintului templu al lui Dumnezeu Zablon și Bassio, Retsam și Magodin; scaun și reședință al marelui rege Nashin Retta, și domn al insulei Algeriei (?) și pincipe al regatului Tartariei, Mesopotamiei, și al Mezilor, Georgienilor și al întregii Grecii, al Morei și Anatoliei, al Asiei, Armeniei, *Walahiei, Moldaviei și a totă Ungaria* și al altor multe și numeroase regate și principate, al căror împărat sunt *Eü*; cel de trei ori slăvit Cesar. Sultaunul Soliman, fiul măritului sultan Selim, care am de la Dumnezeu puterea de a governa cu măsură pe toate popoarele, și învrednicirea de a deschide porțile și zăvoarele tuturilor cetăților fără excepțiune, căci toate limănurile pământului se cuvin a fi ale celui puternic. Eü stăpânitorul Orientului de la pământul Tsein și până la limitele Africei, care domnitor Dumnezeu l'a întărit prin ascuțitul săbiei luptătorilor, înaintea căruia nici lagărul Cesarian cel nebiruit, al celei mai puternice stăpâniri n'a resistat și față de prea

¹⁾ Xenopol A. D. Vol. III. pag. 8 Istoria Românilor.

puțin întinsul imperiū și stăpâniri a lui Alexandru cel mare, care se socotește între posesiunile mele moștenite. Cu mine este puterea întregii lumi și a întregului firmament. De oare-ce tu rege Ferdinande, care ești puternice, domn al întregii creștinătăți și răspunzător ales al puternicei credințe creștine și ales împărat al popoarelor Romanilor și al Boemiei, al Vandalilor, al Crabariei și rege și oblăduitor al altor multe stăpâniri etc., de câtă-va vreme ai trimis și ai surghinuit pe un oare-care ales dintre consilierii și pe ambasadorul tău Augerius Bubesck, la tronul și curtea mea, care e refugiu pentru toți principi acestor timpuri, odată cu scrisorile confederațiunii, pentru a reînoi cu noi pacea, pentru a întări amicitia și a face alianță, care scrisorile fură primite la anul de la profetul Isus (peste care ea și peste noi să fie în cinstea și pacea lui Dumnezeu, profetul Mohamet) 1562, chiar în ziua I-a a lunii Iunie, cerând de la noi ca să ți conced un armistițiu de 8 ani pentru cetatea ta, pentru lagărele, provinciile și popoarele tale, ca de aci înainte să nu ne mai ciocănim cu nici un fel de armă; ci să hotărîm a trăi în pace și liniște etc... La care cerere a ta răspundem că între noi și cea l'altă parte, d'aci'nainte timp de 8 ani întregi, va fi și va trebui să fie o nouă unire și amicitie adevărată și statornică. Această învoială, unire și pace să fie în acest chip: 1). Intei ca prin îngrijirea ta să aibă a se trimite la curtea noastră pe fie-care an ca tribut de armistițiu, 30000 ducăți ungurești, (*una cum illo residuo quod nobis per proxime praelur apsum biennium a te debetur*). Pentru aceasta promitem noi că și fiul regelui Ion, ca d'aci înainte să poprese națiunile moștenite de el, fie că acestea sunt stabilite în partea de din-

căce a Ungariei fie în partea ulterioară a Tisei (*qua tamen omnes jure belli ad nos spectant*), pe cât timp durează acest armistițiu de 8 ani, nici una din părți să nu dorească a întreprinde ceva sau din inimizție sau din amicitie. Tot așa și fiul regelui Ioan în timpul acestei păci de 8 ani, în modul prescriș, va fi ținut a ne păstra supunerea, ast-fel ca d'aci înainte să nu încerce uici o vrășmășie, nici contra voastră, nici a supera pe supușii voștri, fie prin fier, fie prin foc; nici a ocupa orașele, caștrele sau caștelele; nici a lua cu violență turmele, cireșile, bunurile, averile sau dijmele voastre; sau să'i fie permis a prăda pe țărani sau supuși voștri. Și noi în același chip nu vom avea nici un drept nici să căutăm ocașiunea de a prăda popoarele voastre, de a le jefui prin foc, sau de a lua captivi, dar ceva mai mult vom păstra cu sfințenie către voi, pacea și amicitia în acest răstimp de opt ani. Și la aceste condiții ale păcii vor fi obligați, cu toate bunurile și proprietățile lor Balaschi Michael și Nicolae Bathori, și cu numeroșii lor semenii și vor fi supuși vouă ca și fiulul regelui Ioan. De aci înainte dacă vor fi ceva vre-odată față de voi cât și de fiul regelui Ioan, din partea popoarelor supuse chiar înaintea rășboiului, să'si fi acaparat unul altuia bunurile, proprietățile și domeniile lor, de unde să pot nasce în acest mod procese și noi nemuliumiri. Voim și hotărîm că trebuie a fi amânate acele afaceri, prieduri și drepturi, până când să se fi scurs acest timp hotărât de armistițiu.

Afară de asta, dacă din întâmplare în urmă s'ar ivi neînțelegere între unii și alții din cauza judecării, ast-fel că în nici un mod să nu se pară că pot a se împăca și învoi, de astă dată voim ca ai voștri să rămână cu ai voștri, ai noștri cu ai noștri, și să fie înlăturată ori-ce

nemulțumire și vrășmășie. Și ori-ce sate ar fi aședate acelea la Dunăre și Tatta, să li se permită a se bucura de acest drept de mal sus; așa că militari care sunt și acum în garnizoana castelului Tatta, să n'aibă nici un drept a pustii și jefui satele acelea aședate la Dunăre.

Apoi dacă în acest interval de pace, care-va din nobilii sau proprietarii voștri, ar avea acum captivi, pe uni din nobilii noștri din cauza fugcii, trebuie a' lăsa să plece și a' l' libera fără pedeapsă. Și să' l' remită la ai lor fără plata surgh. amului (timpului ținut prizonier): prin care noi legăm mai bine pacea și amieția și care va dura mai bine. Acestea toate, și fie-care în parte, voim și promitem că trebuie să fie urmate cu sfințenie și în seamă ținute de noi fără vre-o frandă sau înșalăciune, de acum și până la finele celor 8 ani prescriși. Chiar pentru aceasta, aceste acte ale armistițiului și confederațiunei dispunem de la curtea noastră prea slăvită, să fie publicate, și afară de asta nu numai că o să îngrijim ca tipicul acestor acte, să se promulge odată cu edictul nostru general și împărțite comandanților armatelor de mare și uscat, ale prea dinstinsel noastre erăii, căpitanilor, locotenenților și tuturilor funcționarilor, militarilor și satrapilor dar chiar ordonăm ca cu străjnicie, cu sfințenie și exactitate să fie urmate. *Și această stipulațiune (condițiune) a păcei și armistițiului voim să cuprindă și privească pe cei doi prea nobili gospodari și Voevozi ai noștri, ai Valahiei și Moldoviei, ast-fel ca nici unul din Unguri, Crabați, Sclavinii ai voștri sau și alte popoare ale voastre din ori-care provincie, mări și insule, să fie neliniștiți și înoreiuiați prin vre o învoială față de noi. Că dacă vre-odată să va face*

vre un atac contra noastră, din castelele din partea voastră, ei în totul să caute a ne păstra posesiunile lor. Iar dacă vre-odată ar trece la noi și ar lua cu ei sau aur sau averi cari au servit cător-va dintre principi, sau dacă însăși de la voi ar trece la noi ca fugari, atunci și din o parte și din alta să se ia și restituie acele bunuri prin jus postliminii. Inșă fugarii trebuiesc a fi pedepsiți și muștrați după exemplul altora, chiar averile fugarilor să se dea după drept, către stăpânul lor. De alt-fel va fi permis locotenenților și căpitanilor voștri, ca să și rezidească și întărească castelele, orașele și locuințele de la hotarele Ungariei și să importe de acolo proviziunile, alimentele, armele și ori-ce de acest-fel; dar nici unul din ei să treacă dincolo de hotarele lor. Și pe cât timp va dura acest armistițiu, să nu fie prins nici unul din supușii voștri, fie din Ungaria sau din ori-care alte stăpâniri ale voastre sau trebuie să fie prins, dar totuși dacă cazul va fi întâmpinat, atunci acești servi cu siguranță și fără întârziere va trebui a se inapoia la ai săi. Afară de asta ori care din partea creștinilor s'ar afla în Statele noastre având vre-o însăreinare de transmis la prea dinstinsa noastră curte, ast-fel după cum sunt ambasadori, miniștri, funcționari și alți: tuturilor acestora nu numai le concedem și permitem ca să umble, să vie și să se întoacă la curte, sau în provinciile noastre; dar chiar voim și poruncim ca ei să fie urmați de bună voință și distincțiuni și de a porunci interpretând limba noastră, iar dacă în preajma mejdinilor țarinelor sau hotarelor sau cam așa ceva, s'ar fi iscat unele cauze de neînțelegeri și vrăjmășie între supuși și unei părți și ai celei-lalte, aceste proceese să urmeze a fi judecate și desbătute de

ómeni separat 'și pe drept și din o parte și din alta. Inșă autori unor ast-fel de neînțelegeri ori cum hânuiți, trebuie a fi pedesiți a se conforma tractatului. Și oprim luptele ostile sau duelurile ce comiți și alți, obișnuiesc uneori la hotare. Dorim însă ca pretutinde-ne în provinciile noastre, acestia să îngrijească a ordona să se anunțe și citească în public iar modelul (tipicul) acestuia și fie care articol în parte al acestei păci și concordii să se țină și urmeze cu supunere și devotament. Aceia ce noi pe rind cu credință și strănjinie, am promis deja înainte că va fi și ambasadorul vostru pe care l-ați trimis la noi cu câte-va luni mai înainte, a rugat și cerut însuși această de la noi în numele vostru, și prin cele expuse ne-a înduplecat cu rugăciuni ca să întărim să fie această pace și confederație prin jurământul împărațesc și prin aceste acte acreditate, distinse și temeinice (ca și cum acolo de față ași vorbi cu voi). Din care causă și lui i-am dat aceste tratate de pace, ca să'mi fie date și ale voastre; iar voevodii și militari urmează ale ține în seamă. Prin urmare cât timp nimic din acele, ce vor fi contrarii acestuia nu s'ar fi întreprins, atâta timp la rindu-mi aceste clăuse ale păcei vor fi primite și urmate. Pentru mărturia și întărirea acestora eu fac acest jurământ pe adevăratul și viul creator al cerului și al pământului, pe adevăratul steag al marelui și demnului de venerațiune profet al nostru, pe împărăteasca mea putere și pe adevărata mea credință, de óre ce făcui cunoscute clăusele, condițiile și promisiunile hotărâte între noi pentru pace și armistițiu de 8 ani, nu voi cerea nimic contrariu, nimic strein. De a nu sé fi tentat sau întreprins nici un neajuns de uni din părțile noastre; de căpitanii, colonelii, generalii, guvernatorii

voevodii și comandanții; *ba încă jurațiilor noastre, prea puternicii al imperiului, gospodarilor Walahiei și Moldoviei și însași regelui Ștefan și altora care guvernă statele nu mai puțin ca noi să primească și să respecte aceste stipulațiuni ale păcei, față de popóarele vóstre, de orașele, castelele, locuințele vóstre și să păzească cu sfințenie, justete și cu credință. Și nici uni din supuși voștri, chiar cât de puțin să nu aducă pagubă, jaf, necinstire sau ocară. In scurt acestei prea puternicii și distinșei amiciții și înțelegerii făcute, cât privește partea noastră vom acorda cea mai înaltă distincție, onoare și temeinicie, ast-fel ca ori-ce se cere de la noi să pótă fi. Ba încă pe ori-care prizonierii creștin pe cari îi cere a'i trimite, prin ambasadorul tău, fără nici o pretenție de aur sau argint, am permis a se întórce liberi la voi, din care captivitate totuși în adevér nu ar fi putut vreodată a se reîntórce, dacă nu le dădeam acea permisiune a amiciții și unirei noastre. Apoi, cu atât mai mult pentru aceasta, ca și voi la rindul vostru, să trimeteți pe Turci noștri, pe cari îi ții captivi, cea ce cu totul sperăm că veți face.*

Aceste tratate ale congresului și păcei sunt date și scrise în palatul nostru imperial din unicul oraș a tot puternic al Constantinopolului, în anul marelui și veneratului Profet, DCCCCLXIX, în 1 Septembrie .....

În fine spre lămurire, legatul Túrcoilor a avut cu el în Buda oraș al Ungariei o mare suită, parte au fost guvernatorii și nobilii și cu 29 cai și 6 cămile.

Urmează apoi numele și cognomenile ambasadorilor din ambele părți, din care reiese că reprezentantul cel mai de

vață al sultanului, era din regatul Polon, Ibraim Syrotius — Augeriu Grisleniu stătu captiv pe lângă sultan, până în 1562 când reuși a întocmi tratatul de armistițiu cu marele vizir Ali Pașa, care mai apoi fu ratificat la Buda de Ferdinand în prezența congresului care se menționa în tratatul tradus din latinește mai sus.

Cu ocaziunea încheierii lui la 1 Iunie 1562, Ali-Pașa adresă lui Busbequius următoarele cuvinte, pe care le reproduce după textul lui Rambaud ¹⁾ et Lavilsse:

P'esais bien que mon vieux maitre a besoin de repos, me le repos n'est pas moins necessaire à l'Empreur ..... Il ne faut pas rappeler au combat le lion endormi.

Restul cărței lui se compune încă din 53 serisori mici, tot de ordine diplomatică, însă privitoare la istoria statelor din occidentul Europei de care nu mă ocup.

Virgil Andronescu

Toamnă!

Lung tremur scutură de-odată
In gura Codrului un fag:
O frunză galbenă s'arată!
E' semn că vara, timpul drag,
De pregătiri de drum își cată...

Și fagul, altui fag șoptește, —
Vecin de traiu în codru 'ntins;
Așa fiorul toamnei crește
Pe-al codrului întreg cuprins:
Ce multă frunză 'ngălbenește!

Ce multă frunză se usucă,
Pe zi ce merge, ne'ncetă,
Și calea vîntului apucă! —
Sub ceru 'n zare 'ntunecă
Se vede vara ca nălucă...

Orî cum, simțindu-se că moare,
Vrînd să mai spuie un cuvînt,
Prin luminișuri, printre-ogoare,
Natura 'n ultimul-î avînt
Mai izvorește câte-o floare...

Ce melancolic rătăcește
Câte-un biet fluture târziu
Ce 'n miezul zilei se ivește
Și peste-un ceas, ca 'ntr'un sicriu,
La sinul florilor sfârșește!

Pe bolta cerului se scrie,
Din depărtare, câte-un rînd
De negre litere ce 'nvie:
Cocorii pleacă, suspinând,
Și drumul, lung o să le fie...

Pe vale cumpăna fântănei
S'apleacă tristă, îngănând,
Un cântec da pustiu: români
Și:șiră 'n țarină de curând,
Și viață-î numa 'n preajma stăni,

De-acolo doar să mai presară,
Din vîrfu dealului umbros
In taina cețelor de seară,
Din câte-un fluer somnoros
Al doinei glas și dor de vară...

O luminiță 'ncremenită,
De veghe până 'ntr'un târziu,
Din ce în ce mai ostenită,
E singura 'n acel pustiu
Vieață-abia mărturisită...

1) Histoire générale vol. IV, pag. 745.

*Iar când prin negura din zare
Se uită zori 'n răsărit,
Bătrânul codru 'n disperare
C'o zi se vede 'mbătrănit,
C'o zi mai mult în scuturare ..*

*Puțin ... și vor părea schelete
Tulpini și ramurile lor ...
Pe vâți și dealuri pustiete
Va' fi stăpâna tuturor
Geroasa Iarnă cu-albe plete...*

SOMNUL

De-am început ceva s'ador
Mai mult acum, e Somnul,
Al cărui har mângâietor
Purcede de la Domnul

Când vine-a'mi cere-al meu obol,
In zarea cunoștinței
Il ved' eternei păci simbol, —
Icoană-a suferinței.

Deschise pe cât timp imi sint
Ferestrele simțirii,
In mine-adun, de pe pământ,
Durerile-omenirii...

Când Somnul mi le 'nehide, — plec
Pe drum de alinare,
Sdrobesc al vieții lanț și trec
La pace și uitare.

— «Ce vrei să pierzi?» de-aș fi 'ntrebat
De Acel ce tot pătrunde:
«Vieța, somn?» — Neîncurcat:
— Vieța! 'i-aș răspunde!

Niger.

Resboiul, origina, revoluțiunile lui

Lupta contra dreptului

Resboiul fie ca apărare a dreptului, fie ca conchistă, este o manifestațiune a vieții sociale și ca atare el a fost și ar fi trebuit să rămână un act sincer și spontan al luptei pentru existență. — Din nefericire această manifestare a organismului social primitiv, perde enorm din sinceritatea ei, în proporțiune cu aparițiunea dorinței egoistice de cucerire a conducătorilor statelor. — Imi propun a urmări dar fazele prin care trece resboiul și a semnala în treacăt, dacă resboiul modern este mai leal decât al lumii vechi. — De pe acum afirm, că resboiul astăzi are un caracter egoistic revoltător.

De la constituirea societății primitive în triburi conduse de șefi cu puteri nelimitate, sub acțiunea unor cauze determinate anumite, apar diversități remarcabile în modul de a munci și a eugeta al omului primitiv. — Mediul fizic (solul și clima) fură primele cauze care dădură certe direcțiuni primilor pași ai omenirii; îndemnând pe om aci la pescuit și vânat, acolo la păstorie, mai încolo la plugărie, ear mult mai târziu la comerț și industrie.

La mare mult mai timpuriu decât în stepe și munte, omenirea a început să dea semne imbucurătoare de manifestări mai îndrăznețe în lupta pentru existență. — In India, Egipt, Peru, Mexico etc. litoralul mării fu leagănul celor mai primitive grupări sociale cu viața.

Marea cu imensul ei orizon, cu sbuciumul ei perpetuu contra litoralului care 'l baricadează calea, marea și unda ei aci furioasă până la turbare și aci blândă și seducătoare, a deșteptat și va deș-

tepta mereu în suflete idei și dorinți îndrăznețe! Numai când rămânem pentru prima oară răpiți de admirațiune sub impresiunea sublimului spectacol al mărei, numai atunci ne explicăm în mod intuitiv, pentru ce numai la mare apare prima mișcare civilizatrice a omenirei.

Orizontul închis din stepe și din munte n'a putut îndemna pe om la avânturi îndrăznețe, cum l'a îndemnat marea. — Eacă dar cum mediul fizic oferă omului primele cauze determinante, care-l mișcă spre propășire mai repede; ori îl ține într'o stare de timiditate manifestă, și'l lasă în urma semenilor lui mai favorizii de natură.

Propășirea mai repede a unor triburi primitive, a făcut ca acele remase în urmă să privească cu oare-care neastimpăr și invidioasă bună stare a celor diuți. De acolo dar naște dorința de a lua cu forța de la acel mai prosper, aceia ce triburile înapoate nu puteau produce în mediul lor fizic sărăcăcios.

Eacă dar origina primitivă a războiului, având de scop fie gonirea unui trib din locul care ațîța lăcomia năvălitorului, fie numai simpla pradă în scop de a satisface necesități momentane. — În orice caz, războiul primitiv era un episod trecător al luptei pentru existență.

În războiul primitiv omul desfășură certe calități, bravura până la eroism înaltă moralul luptătorilor și dă naștere poemilor epice, care atrag încă atențiunea lumii de astăzi. — Mai mult. — Războiul a fost prima ocaziune în vechime ca popoarele să se cunoască, să-și aproprieze și să răspândească certe cunoștinți utile omenirei, care alt-fel ar fi ramas mult timp staționare. — De sigur că primele raporturi comerciale internaționale înară naștere în anticitate,

numai în urma războaielor din acele timpuri îndepărtate. — Egiptenii cunoașteră mai de aproape civilizațiunea răsăritei semitice, numai în urma luptei ce avură cu Asirienii. Romanii prin războaiele junice, pe lângă perfecționarea sistemului de luptă navală, ajung a cunoaște mai de aproape bunurile comerțului, care era în oroare la Roma în primele timpuri ale republicei. — Cuceririle Maurilor pun în Spania temelii unei nouă ere de propășire a literelor și artelor.

În vechime un război fără scop bine definit și prin urmare fără urmare salutară pentru omenire, a fost expedițiunea lui Alexandru al Macedoniei în India. — În adevăr, cu forțele de care dispunea acel general, nu se putea realiza o cucerire îndrăzneată în valea Gangelui; nici omenirea (în special lumea elenică), nu putea trage foloase din această expedițiune fără scop.

În lumea modernă un general doritor de fapte de arme, se avintă în expediții îndrăznețe în Egipt și în Europa; Ca și acela care a tăiat nodul gordian Napoleon I varsă zadarnic sângele bravilor care-l urmară, tulbură liniștea întregii Europe; înămoleşte gloria armelor franceze în zăpedile Rusiei și cade în fața unei coaliții europene, care se decide a aduce la ordine pe amatorul de conchiste, fără scop social bine definit. — Precum Alexandru al Macedoniei nu putea supune lumea până în valea Gangelui, tot ast-fel Napoleon nu putea pune sub sceptrul care-l visa de mult, Europa din Ocean până în Caucaz și Mediterana. — Zgomotul acestor conchiste abea istoria îl mai transmite generațiilor, ca un specimen de lupte sterile, care a făcut să curgă zadarnic un sânge generos!

În secolul nostru afară de luptele

pentru naționalitate, date de mica Grecie, de Italia și Germania, care reușește a constitui marele imperiu German, celălalte resboae nu au un caracter de utilitate, nici din punctul de vedere național, nici din punctul de vedere civilizator. — Cu alte cuvinte, în lumea nouă resboiul perde caracterul lui primitiv, de *ce manifestare sinceră a luptei pentru existență*. — Mai mult Lumea modernă face resboiul pentru robirea și exploatarea popoarelor slabe din celelalte continente; ducând mai departe nefasta politică colonială a Spaniolilor, care ruinară popoare viguroase din America, pentru a trage foloase imense spre înavușirea unor exploatatori lacomi.

Repeșitele resboae făcute de Rusia Turciei, pentru pretinsă emancipare a Creștinilor de sub jugul otoman, a dat în fine la iveală planul egoistic al Țarilor, în ultima campanie din 1877. — Rușii intrară în țară ca amici, dacă trebuie să credem proclamațiunea Țarului Alexandru II; apoi într'un moment suprem se apeleză la ajutorul nostru. Telegrama intrată astăzi în domeniul istoriei ne spunea *veniți!... cauza creștinătății este perdută!...*

N'am pus condițiuni, căci spre nenorocirea noastră, românul e prea generos!

Mișcați de generoasa idee de a lupta pentru emanciparea unui popor vecin, vultanii muntelui, șoimii câmpiilor traversați cu pene de curcan, porniră ca un torent spre Dunăre; urmând pe *Acela* care a fost menit a redeștepta bravura română, de îndelungat timp amorțită! Cu cântece, cu danțuri în cor impunător, primiră *curcanii* primele bômbe turcești. Rușii înmărmuriră de admirațiune; ear Țarul a vădut atunci ce pôte eroismul țaranului român, care fu privit cu dispreț de falnicele legiuni ale

nordului; când se scurgeau ca potopul către valea Dunărei în primă-vara anului 1877.

În atacul lor, Românii au dovedit încă odată bărfitorilor vulgari, că ei sunt eroi desăvirșiți, chear atunci când luptă pentru o cauză străină. — Europa a putut constata de *visu et auditu*, că mica și viguroasa națiune de la Dunăre este un factor însemnat pentru civilizațiunea modernă.

Dar vai!... decepțiunea urmă repede triumfului. Tot noi salvatorii unei cauze care nu era a noastră, am plătit scump salvarea creștinilor. — Europa a permis să ni se reia o parte din țărișoara noastră, care și la 1812 nu ni s'a luat cu mâna înarmată.

Trebuie-a acest dureros sacrificiu pentru emanciparea creștinilor? Mai văzut-a omenirea un învingător despoeat? Nu cred.

Nedreptatea ce ni s'a făcut nu are un precedent în istorie!

Rusia deschizând o luptă pentru emanciparea creștinilor de sub jugul apăsător al Turcilor, a probat cât a fost de nesincer apelul ei; iar lumea modernă a întărit pe fie-care în credința dureroasă; că națiunile mari care vorbesc în numele civilizațiunei, dau ușor consimțimintul lor la îngenuncherea popoarelor mici, care doresc să se desvolte în pace numai spre binele omenirei! — Lumea modernă a făcut din resboiul un mijloc de exploatare a statelor mici. — Resboiul a încetat dar de a fi un mijloc franc de luptă pentru existență. — Rusia n'a luptat pentru naționalitate, n'a luptat pentru salvarea creștinilor; căci singurul ei scop a fost întinderea hotarelor întinse destul în cele două mari continente ale globului.

Dorul egoistic de cucerire pare a lua

un avînt tot mai mare în lumea civilizată, a cărei pretenție ar fi garantarea păcii universale.

Modul cum Rusia a căutat în urmă să se impună Bulgarilor, confirmă încă odată afirmațiunea; că *apelul făcut în numele creștinilor asupra ei a fost ne-sincer*.

De la aceste evenimente aparținând domeniul istoriei, voi trece la alte fapte de actualitate; spre a proba că resboiul acum a devenit un mijloc de exploatare.

Resboiul care nu urmărește un scop vădit de constituirea unei națiuni, ori emanciparea unui popor subjugat, nu mai răspunde astăzi unei necesități sociale reale. Astăzi popoarele se pot cunoaște prin raporturile internaționale pacifice, raporturile comerciale, pentru a căror propășire în folosul omenirii laborioase, nu este necesitate de cât de o pace durabilă, infinită. La ce am interveni cu arme astăzi pentru a consolida și a întinde raporturile comerciale dintre popoare, când cele mai înapoiate triburi se pot convinge fără vărsare de sînge, că schimbul comercial este un folos real și pentru cele mai înapoiate populațiuni.

A înfrînge încăpăținarea triburilor care resping cu stăruință ori-ce încercări de raporturi pacifice comerciale, ar fi singura măsură admisibilă în politica colonială; dacă lumea modernă ține ca să nu calce în picioare principiile umanitare, de care se face atîta caz în orice ocaziune solemnă.

Din nenorocire în politica care a adoptat Anglia în întinderea domeniului ei colonial și violența și exploatarea sunt mijloace șilnic întrebuințate; precum a făcut și Spania cu nenorocitele ei colonii din America.

Lumea a vădît unde a ajuns Spania.

Viitoarele generațiuni vor vedea unde va ajunge politica colonială a Angliei, condusă de milionarii lacomi de câștiguri imense.

Pacnicul popor din Traansvaal, de origine olandeză, să sbuciumă de mai multe decenii în ghiarele unui consorțiu englez; iar marea și civilizata națiune engleză s'a arătat dispusă a se cunda opera de exploatare a lacomilor oameni de afaceri, cărora comorile Indiei nu le mai ajung. Ce interese naționale ori civilizatoare urmărește Marea Britanie în țara pacnicilor Boeri (Buri)? Nimene încă n'a putut formula în principiu concret, care ar fi scopul național ori umanitar, pentru care Englezii dau o luptă de exterminare unui popor mic și brav. Lupta dată de Englezii este nedreaptă, pentru că o mare națiune care are pretențiunea de a vorbi și lupta în numele civilizațiunii s'a hotărât a călca în picioare și a nimici un popor pacnic, laborios și brav; care este dispus a peri de cât a'și perde scumpa neatarnare!

Dacă Anglia ar doborî acest popor eroû, fapta aceasta ar rămănea o pată neștersă în istoria acestui secol, o pată care ar face să pălească aureola lumii moderne! Dacă Anglia ar cădea învinsă, ipoteză care are sorți de reușită, poporul eroû ar mai dovedi încă odată, cu cîtă putere luptă acela care 'și apără mormintele străbunilor și patrimoniul urmașilor. Căderea Angliei ar fi căderea sistemului modern de exploatare a coloniilor. Căderea Angliei ar asigura în viitor pe popoarele mici, că în lupta pentru neatarnare cel mic este neînving!

Să sperăm totuși că lumea modernă nu va lăsa ca această luptă neegală să se prelungească mai mult timp; alt-fel nepăsarea popoarelor mari ar dovedi, că simțul solidarității au există între popoarele lumii moderne. Simțul solida-

rității individuale face ca oamenii să se miște spontan, spre a ajuta pe unul din semenii lor care este într'un mare pericol. Ei bine, acest simțimint n'ar trebui oare să miște popoarele și să le determine a întinde o mână binevoitoare, unui pacinic și brav popor amenințat cu nimicirea? Se poate în fine admite, că lumea civilizată ar rămânea indiferentă, la grozavul spectacol, care ar avea de rezultat final nimicirea poporului Burilor, care promite a fi un factor civilizator în continentul Africei? Bunului simț îi repugnă atare indiferență. Lumea civilizată va fi mișcată de simțimintul solidarității umane; alt-fel omenirea ar dovedi că alunecă pe povârnișul unei repede degenerări!

Popoarele mari se pot înțelege atunci ori când ca să suprimă popoarele mici care le împedecă în dezvoltarea sistemului lor de colonizare și de exploatarea popoarelor slabe. Sub falaciosul motiv de *civilizarea lumii*, cei puternici vor merge atunci mână în mână pe calea subjugației și a exploatarei omenirii. Armatele vor ajunge a fi agenții de executare a exploatareilor lumii moderne.

Lupta, cum se dă astăzi, este mai barbară de cât în anticitate, pentru că luptătorul cel mai avut se va înarma cu instrumente perfecționate contra cărora nici bravura și la rigoare nici mulțimea luptătorilor, nu va avea sorți de triumf. Ast-fel lupta modernă e mai puțin demnă de cât lupta omenirii primitive, de oare-ce armele și explozibilile de astăzi prefac lupta într'o scârboasă măcelărire, care poate demoraliza pe eroi și poate incununa de glorie pe cel mai puțin brav, dar mai bine pregătit cu instrumente exterminatoare.

Din cele ce am desfășurat până aicea reeșă, că războiul modern nu mai este

o manifestare sinceră a luptei pentru existență, ori pentru consolidarea naționalităților. El nu mai este o luptă atletică, în care valoarea eroului decidea de reușita luptei, chiar când dușmanul era mai puternic. Războiul modern a ajuns un mijloc de aservire a celui slab de către cel tare, un mijloc de exploatare a omului de către om. Deci omenirea trebuie să și propună, a pune capăt acestei tendințe nefaste a unor popoare cu năzuinți nemăsurate de colonizare. Dacă civilizațiunea nu este un cuvint lipsit de înțeles real, apoi cred c'ar fi sosit timpul, ca toate popoarele să formeze o ligă universală cu tendința nestrămutată de a pune capăt exploatarei popoarelor, *în numele civilizațiunii!*

Omenirea poate să cucerească lumea cuasi-selbatică prin procedări mai umane. Comerțul născut în lumea veche sub aripele zeului Marte, poate pași singur azi peste toate mările și continentele, numai prin simpla impulsune a aburului; eruțând beata omenire viitoare de scenele singeroase ale cuceririlor amatorilor de colonii exploatabile! Cu cât armele ucigătoare se vor perfecționa mai mult, cu cât omenirea se va simți mai istovită de grelele sarcine războinice, cu atât momentul triumfului păcii universale se va apropia cu pași repezi. Judecând dar după aceste premise, cred că era conchistelor singeroase atinge ultima ei fază. Comerțul va face ca omenirea să dorească din respecturi pacea universală; căci alt-fel ori-ce schimb sigur și prosperând între îndepărtatele continente ar fi cu neputință. Țările comerciale și industriale vor căuta să asigure definitivul triumf al schimbului internațional, ear în atare ipoteză *comerțul va da lovitura de grație războiului!*

Mercur zeul comerțului, amicul păcii, crescut sub sentul lui Marte zeul războ-

iului în anticitatea îndepărtată, *va curma zilele crescătorului său!*

Ce viitor senin ne suride nouă iubitorilor sinceri ai păcii, când ne închipuim că toate mijloacele de propășire de care dispune omenirea, se vor cheltui într'un apropiat viitor numai spre a consolida *opera păcii eterne!*

Condemnarea măcelului resboinic ne va aduce în schimb armonia universală, născând din consolidarea raporturilor de adevărată frăție între popoare. Numai atunci vom vorbi aproapelui nostru de iubirea de oameni, ca de un *ce real*; ear marea familie umană va vedea dispărând din sinul ei măcelul; care astăzi încă glorifică pe cei mai abili *în arta măcelului.*

Sumele enorme sacrificate numai scopurilor resboinice, din care muncitorul nu trage nici cel mai mic folos, se vor întrebuița cu succes pentru răpedea desfășurare a învățămîntului în masele populare: astăzi lipsite în mare parte de egală copărtășie în binefacerile școalei.

Fonduri însemnate vom putea întrebuița pantru căi, canale, aziluri pentru infirmii, pentru propășirea industriei și comerțului prin înființare de numeroase case de credit; pentru încurajarea artelor și literaturii atât de uitate astăzi.

Omenirea trăind în pace ar învăța a practica adevărata iubire de oameni; avîntul cătră gloria singeroasă dispărând, am vedea stingându-se repede pornirile egoistice ale cuceritorilor și exploatorilor; ear o eternă ligă a păcii ar sigila pentru totdeauna înfrățirea mult dorită între oameni! Sângele cel mai generos n'ar mai curge pentru ilustrarea cător-va ambițioși. Cu toții, în fine, vom conlucra atunci numai *pentru triumful adevărului și al științei!*

Alții mai pesimiști ca mine, prevăd într'un apropiat viitor luptele cele mai

singeroase, cum încă n'au înregistrat istoria omenirii. După acești predicători de resboae singeroase și interminabile, luptele lui Napoleon vor rămănea niște palide încăerări, care n'avură de rezultat o generală învălmășală resboinică, ca aceia care viitorul secol o va vedea.

Care din aceste prevederi se apropie mai mult de realitatea, ce viitorul secol va face se apară pe scena lumii, n'o știm. Totuși dacă ne este permis a spera că lumea modernă dorește sincer triumful definitiv al păcii, dacă omenirea se va convinge mai curînd, că prosperitatea n'o putem asigura societății umane decât cu ajutorul unei păci durabile; evident că ajungem la concludsiunea ce se impune: *resboiul va fi definitiv condamnat, pentru a asigura armonia și prosperitatea universală.*

Specia umană este singura care de la constituirea societății primitive și până astăzi, a mers cu luptele de exterminare până la ferocitate; pentru că între speciile inferioare omului această tendință de a se sfîșia nu există. Numai foamea împinge carnivorele la luptă ucigașă între ele. Să fie admisibil ca omenirea să se scoboare mai jos cu cruzimea? Este cu puțință ca un popor se caute a extermina astăzi pe un altul, pentru a pune stăpânire pe comorile națiunii suprimate? Lupta pentru comori o găsesc mai barbară. de cât lupta pentru existență a omenirii primitive! A admile că omenirea va duce mai departe această luptă, este a scobori mai jos omul de cât carnivorele, *care se sfîșie numai sub grozava pornire a foamei!*

Pentru demnitatea speciei umane, trebuie dar să luptăm pe toate căile, ca lupta ucigașă dintre oameni să dispară cât mai curînd, pentru totdeauna. Dacă omenirea nu găsește atîta putere mo-

rală, în ea, ca să și împartă frățeste toate bunurile acestui glob, prea suficiente pentru a ne asigura buna stare tuturor copartășilor; neapărat că nesațul de avuție a stins ultima scântee de înaltă simțire morală a omenirii!

Ori cât de puțină aparență de reușită ar avea lupta pentru triumful păcei eterne, amicii devotați ai păcei să lupte; căci vor bine-merita omagiile omenirii viitoare, trăind în frăție și prosperitate.

Tendința nemăsurată a individului ori a Statului spre cucerirea avuțiilor imense, duce adese ori pe individ ca și pe omenire la dezastre morale incalculabile.

Această tendință nefastă spre inavuțire, face ca omenirea să nu mai cunoască nici o margine în avântul ei egoistic; călcând fără sfială drepturile altora, întru cât acele drepturi constituie certe obstacole în calea cuceririi întreprinse.

De aici își ia origina avântul condamnable spre inavuțire și erigerea violenței în principiu de stat; porniri condamnable care doboară dreptul, forța morală, baza societății moderne!

Societatea care inaugurează lupta contra dreptului, sapă singură baza pe care s'a clădit întregul edificiu social, să precipită ea însăși în prăpastia morală ce își deschide, prin inaugurarea luptei nemăsurate spre inavuțire.

Avuția singură apoi nu va asigura destul trănicia statului. Căci știm că state avute au dispărut de pe fața pământului, pentru că n'avură altă bază de cât comoara.

Averea imensă duce la trândăvie, când societatea nu știe să mențină moravurile austere, cultul traiului cumpătat, respectarea dreptului celui slab ca și al celui puternic.

Numai cultul dreptății și al moralității sociale, sunt adevărate virtuți civice care întăresc baza morală a so-

cietății; pentru că respectul dreptului dă naștere solidarității între oameni ca și între state; întărind tot mai mult armonia socială, singura garanție de trănicie a statelor.

Statul ca și omul modern să aibă dar un adevărat cult pentru dreptul altuia, căci altfel egalitatea devine o cabală ridicolă, peste care celor puternici le-ar fi totdeauna permis să treacă, în năzuința lor către un scop egoistic oare-care.

Suprimând însă egoismul, dreptul și egalitatea ajung bunuri prețioase și respectate. Atunci obiect de dispută violentă n'ar mai exista în omenire, atunci violența și resboiul ar dispărea ca prin farmec.

Pentru a ajunge la acest ideal atât de uult dorit, omenirea să se deprindă a avea un cult pentru adevăr!

Să lucrăm dar pentru suprimarea egoismului și pentru întărirea cultului adevărului!

Constanța 2 Ianuarie 1900.

Alexandru Belcik.

DIN „PETÖFI“

Știi ce-i inima femeii?

Și un cer scintilețor

Oglindit de luciul apei

Unui lac înșelător . . . . .

Și pe când tu cauți cerul,

Teincetă purlat de dor,

Undele ispititoare

Te-adîncesc în simul lor . . . . .

1867

D. M. Rimnic.

I S U S

Prin moarte calcă pe nevoi
 Și goitor le-ogoaio plînsul
 Legenda-i sacră pentru noi,
 Iar suferința-i pentru dînsul...

El cade jertfă de amor,
 Și ceacurile-l proslăvește.....
 Dar pururi trist, suferitor,
 Ap. cum toți și-l plăzmuiește,

Rămîne cecinic pe calvar
 Pe crucea umilinții... iată-l:
 Jos, între doi — ca un țelhar;
 Sus, între Duhul Sfînt și Tatăl..

Braila.

P. Cornea

SINGUR

Afară vîntu 'și cîntă doina.
 Prin frunze și prin florî înecet.
 Eu stau în casă meditînd,
 Asupra unui trist sanet.

L'am terminat însă nu-mi place.
 Îl tot recit și-l corectez.
 Mai cînt de dor, mai stau pe gînduri
 Și, treaz, atâtea tot vizez.

Par'că zăresc întinsă-alene,
 Alătura în patul môle,
 Ființa ce 'mi robi simțirea,—
 Cu părul negru, brațe gôle.

Și par'că 'mi face semn să vin,
 Iar eu mă fac că n'o ascult —
 Vești că îmi place ca să ție
 Închipuirea mea mai mult.

Stau ore 'ntregi de mă mint singur,
 Iar când de-m agorot ne-asteptat
 Treasar, atunci cît mă mîlhosec
 Că din visuri m'am deșteptat...!

Ași vrea ast-fel până la dîină,
 Adesea să rămîn deștept,
 Să tot vizez, să mi fac la planuri
 Și să'mi închipui c'o aștept.

DIN VIEȚĂ

Cît am fost copil în leagăn,
 Duios mama mi-a cîntat
 C'a s'adorm, — inger de pace
 Spre-a mea pază a chemat...!

Pe la zece ani, bunica
 Îmi spunea povești cu smel,
 Până ce somul mă fura
 Și adormeam în pîla ei...!

Vieața 'mi din copilărie
 A trecut ca o poveste:
 M'am înstreinat de mama
 Și bunica nu mai este....

.... Tu iubită, ași îmi spuț,
 Sub acest bătrîn stejar,
 Vorbe de iubire dulci,
 Petolindu-mi mult amar....

Spune-mi spune-a mea iubită
 Și mă 'mbată cu privirea,
 Căci nu știu de azi în colo
 Cât mi-o rîde fericirea.

E fugar neobosit
 Timpul multe iea cu sine
 Și mă tem că în scurtă vreme
 Te voi perde și pe tine....

G. Crăciunescu

MUSAFIRII PARINTELUI

Casa cea mai din deal, e casa părintelui Florea, tocmai de unde începe și codrul.

Și e mare codrul, că se întinde pe cinci dealuri și pe patru văl.

Nici o creangă de copac nu s'a înfiorat încă de umbra coadei de topor; nici unui copac nu l'a tremurat mēduva în el la glasul ferăstrăului.

Doar crângile uscate l'a-au fost adunate de pe jos; doar frunzele îi pică, toamna, galbene și măhnite, ca să i se întoarcă din alți muguri, tinere și veșele, când primăvara prinde-a ride în zefiri albastre.

Casa părintelui Florea e din greu făcută, chiposă și curată, ca o fată de răzăș cu dare de mână.

Din dreapta casei socotind, pe dealungul drumului din jurul codrului și până de vale pe costă, se întinde locul părintelui, cam de vr'o cinci făclă bune.

Și l'a îngrădit, părintele Florea, azi o parte și mâine altă bucată, până ce l'a cuprins pe de-a'ntregul, cu gard de nuele, și c'o cunună de spină de-asupra.

Pe urmă, tot azi o parte și mâine alta, și a făcut coala stupărie, dincoace loc pentru verdețuri, coala fâneață, mai dincolo porumbiște, și'n vale grău despăulit prin sușaniți de in de cânepă.

Era plugar cu pricepere, părintele Florea..., era om cu noroc, sfinția-sa, și nimenea nu l' supăra nici măcar c'o umbră de cuvint pizmaș, dar mi-cu cu întunec de faptă roa.

De-aceea, forțe l' miră pe sfinția sa când, prinse de veste, într'o bună dimineată, că gardul din dreptul porumbului era stricat; ba, mai mult, că po-

rumbul tocmai dat în lapte, era mănecat pe ici, pe colo...

Mare, ce putea să fie?

Ispravă de om rău la suflet, nu era... Fără doar și poate vr'o lighioană păduratecă să infrupse la dulceața porumbului.

Numai, ce lighioană?

Vulpe să fi fost? Ar fi scăpat pe sub îngrăditură, ori chiar dac'ar fi ros-o, locul nu era să fie așa de mare.

Dar așa, după fel și chip, îngrăditura s'arăta ca ruptă cu gura, și prăbușită apoi ca sub cine știe ce greutate de matahală...

Iar dacă prinse a și plimba ochii pe jos, părintele Florea văzu niște urme care-l porniră pe gânduri de groază: par'c'ar fi fost de urs, par'c'ar fi fost mistreț... bine nu și putea da seama; întipăritura urmelor era însă destul de adâncă în ogorul moale, era destul de lăboasă.

Făcu ce făcu părintele și după o bucată de vreme, umplu spărtura chip cu un norman de spină uscată apoi, o luă la deal spre casă.

Că venia lighioane din codru, era acuma lueru limpede; vorba, cum să le desbere din obicei păgubitor?

Să se puie la pândă, nu era mare strădanie; să fie pândă cu folos, era toată chiteala.

Om tare de inger, era sfinția-sa; da cu pușca, fără greș: îl neodihnea numai că nu știa cu ce soi de lighioană avea să dea ochi, ca să știe cum să și rinouiască și pândă...

Să întoarse la vale iar.

În dreptul spărturii făcea umbră pământului un copac gros, nalt, stufos, cu crângile groase, plecate și răsfiraie; minunat loc de pândă.

Să și hotări să se suie în copac cu pușca încăreată.

De-accea mi se puse pe umblet repede la deal, și și griji pușca pe care cam de multă vreme o uitase după nu știu care ușă.

Toată diulica acea nu și mai luă gândul de la pândă și în fel de fel de chipuri i se năluci ivirea ligioapnei, iar inimoșia lui îi da mereu infiorări de nerăbdare.

În sfârșit, dădu Dumnezeu să se po- goare soarele în asfințit...

Părintele Florea îmbugă din fugă, n.ăi fără să și dea seama ce ducea la gură, așa departe ce era cu gândul, și puse mâna pe pușcă.

De geaba îl întreabă preuteasa că unde se duce și pentru ce ia pușcă, părintele dădu din cap, foc de scump la vorbă, și porni la vale...

Preuteasa, din prag, îi pierdu repede umbra între rindurile de porumb.

Pe când părintele cobora, luna prin- dea să se ridice dintr'un colț al depăr- tării...

Cu atât mai bine că era să fie lună : era să pôtă și părintele să și vadă bine vrăjmașul.

Cum ajunse părintele Florea la co- pac, chibzui cum să se pôtă sui cu su- rata pușcă dintr'odată.

O anină cu cureaua de-o creangă, și sfinția sa, ca pe vremea când era nu- mai o sburătură de român, mi se acătă și sui până la un loc ; anină pușca mai sus și se mai sui o bucată și sfinția-sa, și tot așa, până ce se cuibări binișor de tot între frunziș, pe niște ramuri groase.

Îi era forțe la îndemână acolo.

Iar apoi, cu cât luna precedea mai în largul cerului și să făcea mai lumi- noasă, părintele vedea mai lămurit de-a lungul pădurei muiat în lumină.

După o bucată de vreme, satul a-

morți ; o ceață ușoară se lăsă d'asupra-î, ca o broboadă de noapte.

În răstimpuri depărtate câte un lă- trat lenos făcea să se pară și mai a- dânc pustiul în jurul părintelui.

În hăul nesfirșirei stea după stea so ivea, par'că și-au fi aprins lumina una de alta...

Graiul firei începu-aceea tainică șoptă a nevăzutei ei vietăți, pentru care noaptea e vreme de traiu și de alergă- tură pentru hrană.

Vintul nu se simțea și totuși un fir- șit ușurel par'că pornea din căile co- drului...

Nici odată pân'atunci nu ascultase pă- rintele Florea acea mișcare inăbușită a vieții de noapte...

Par'că îl lua cu fiori și par'că îi plăcea uestpus de mult...

Se uita cum fie-care hlujan de po- rumb își culca alături umbra, lângă altă umbră ; cum izvora de ici și de colo câte-o luminiță în miștea inver- zită, ori dintre umbrele hlujănilor.

Din pacea lumii de sus picura în su- fletul sfinției sale pace de gânduri...

Oare ce fel de viață era asta de-î aducea inimii un bine așa de dulce, după care par'că se pierdea de drag ?

Câte nopți nu trecuseră peste zilele lui de pân'atunci, și din nici una nu-î izvorise o așa viață nouă !...

Și, ia te uită, cum aduceri aminte mândre, veniați acuma de pe zări de- părtate, din vremuri adâncite în uitare, ca să-î desmierde privirile, cu inchipuiri cu icoane șterse de mult, ale cărora margini le înviora însă o lumină seli- pitoare ?

Și nu știu ce glas, din ale lui adân- curi pornit, dulce la șoptit, începu să-î spue povești, negrăit de ademenitoare...

Și parcă simțea, intr'un târziu, cum să apropia un Făt-Frumos pe un cal

năzdrăvan, de duduia pământul sub copitele lui care apăsa din greu în fugă..

De-odată se scutură și ochii i se făcură marl... Ațpeala i se deslipi de gene; prin trup i se împrăstia fiorl...

La gard, nuș'ce matahală neagă umbra să-și facă drum printre spinii grămădiți de sfinția-sa de cu ziua.

Ce groasnică grobăială... și părul părintelui se făcu măciucă subt căciulă.

Își ținu răsuflarea și rămase ghemuit și fără mișcare ca o piatră aruncată și oprită în frunziș.

Mistrețul dădu cu ritul spinii de-o parte, prinse a se freca de copac și pe urmă se așază pe mâncat porumb...

Mănca și grohăia...

Să trag în dihania spurcată? gândi părintele după ce-și veni în fire... Nu; ia să mai aștept...

Și nu așteptă multă vreme, când eacă văzu cu mirare că se apropie altă matahală... mai mare par'că de cât iastă-l'altă...

Urs... gândi păriutele... Da bun! musafir! am eu, noptea, în ogoarele mele...

Ursul, se opri câte-va clipe în dreptul spărturei, ridică botul în sus, mirosi... prinse-a mormăi, apoi se strecură.

În părul lui se anină o grămadă de spinl...

De-abia făcu câți-va pași lângă porumb și se opri, c'o mormăială mai apăsată.

Mistrețul se lăsă de mâncat și grohăi, câtând la urs... Părul lui gros se ridică la ceafă.

Ursul începu a mânca; mistrețul s'apucă și el de mâncat...

— Să trag acuma? gândi părintele. Dar în care? De-oîu trage în urs, e în stare, dihania, să dea jos copacul și să mă facă chisăliță... Să trag în mistreț? Dómne, învață-mă cum să fac, că în

grea cumpănă sunt...

Ursul înaintă c'un pas în spre mistreț; mistrețul se opri de mâncat și începu a grohăi, mănios...

— Ce-o fi o fi, își grăi părintele, am să trag în mistreț și repede apoi în urs.

Își strânse puterea, ridică cocoșul la amândouă țevile; își făcu loc în frunziș, și... pușca la ochi.

— Bang! bang!...

O leacă de fum, în dreptul copacului și două lungi răsuneto în codru...

Dar tot atunci mistrețul grohăi înfricoșat și ursul scose un mormăit de se sgudui copacul părintelui.

Și, cât clipe sfinția sa, ghemuit de gróză, să și repezi ursul la mistreț...

Doamne, unde începură atunci dihăniile să sbiere și să se înhațe la luptă... la o luptă turbată de fiare năprasnice, de săriaū bolovanii de pământ în lăturl, de să stringeau hlujenii subt uriașele trupuri... și de resuna codru de sbieretele cele înfiorătoare...

Colții mistrețului se înfigeau în blana ursului și o sfășiaū; gura ursului se înfigea în șoricul mistrețului și lăsă în loc groapă plină de sânge.

Iar când îi veni bine ursului, cuprinse pe mistreț în brațe și se rostogoli cu dînsul, stringându-l din toată puterea sa vrăjmășască; iar mistrețul în vremea asta, își înfigea colții în gâtul ursului.

Ursul scose un răget care înfioră codrul până în adincurile lui cele mai depărtate...

Părintele avu inimă să-și mai încerce odată pușca, dacă-și văzu vrăjmașii în luptă de mörte unul împotriva altuia, și-i ochi la cap, pe rind...

Dihăniile mai răgiră odată, se mai svircoliră, fără să se descleșteze și rămaseră locului...

Numai carnea le mai tremura pareă,

și le tremură încă vr'o câte-va clipe.

Subt copac, în bătaea liniștită a lunii, rămăsese acuma un morman negru într'un băltac de sânge..., și mormanul nu se mai mișca.

Părintelui însă tot nu'i venea să se dea jos...

Înainte ochilor lui cele două trupuri tot se mai cutremuraū, par'că la auz tot îl mai resnaū, par'că strașnicile sbierete cu lung răsunset în codrul sculat din somn.

Niște pași greoi începură atunci să se adune pe lângă gard.

Era straja.

Niger

RIUL

—Pastel—

*Se duce tainic soptind,
Cu silciile se hârjonește,
Și vecinic cerul oglindind,
Șăgalnicul din mal ciupește...*

*Atit i-s undele de clare,
Că-i numărî pietrile din fund...,
Și când se-ndoaie-n spume, pare
Că plinge părăsitul fund....*

*Și vesel întră-n arături,
Că un flăcău la sezătoare;
Dî freamăt în semănături
Și grea ispită-n orî-ce floare...*

*Spre el le-ndeamnă să se plece
Setoase spice și-albăstrele.....
Las că măî trec!.. și-ntr'una trece,
Voios bătîndu-și joc de ele.....*

D. M. RIMNIC.

ÎN NOAPTE

*Adormiți de vraja dulce,
Ce-o trimite mândra lună,
Plopii încet vorbesc prin vise
Tremurându-și frunza într'una.*

••

*Vîntu îndoaie iarba 'n valuri
Soptind vorbe de iubire,
Floricele, ce'i răspunde:
'Prea șăgalnic ești sefire>!*

••

*Venus 'și privește fața,
In oglindă de izvor;
Stelele 'și fac cu ochiul
Ea s'ascunde subt un nor.*

SEARA

*Pe măgură se lasă ceața,
Pe ceruri steaua se ivește,
Încet părăul șopotește
Și luna 'și desvelește fața.*

••

*Amurgul și-a'ntins aripa.
Și sboră în spre apus de soare.
Se'ndoaie iarba în lină bôre
Și aburi înalți trimete rîpa.*

••

*Talanga se aude în vale
Și buciuumul răsună lung.
În spre trecut, blând amurg
Mă uit, gîndind l'a vieți cale.*

Marie Thekla

DESPRE ORIGINEA ROMÂNILOR

Contribuție la etnografia Europei Sudestice

DE

TRAUGOTT TAMM

CAPITOL. I

Romanisarea peninsulei Balcanice

Maî întâiu de tôte, aû fost douâ împrejurări, cari de la început aû împedicat romanisarea efectivă a peninsulei balcanice, după felul celei hispanice sau galice: duşmănia helenismului şi legătura neîndestulătoare a ţarei cu Italia.

Helenismul domnea liber în sudul peninsulei şi Rōma nu s'a încercat măcar odată să smulgă acestuia sfera sa de influență sau măcar să i-o mieşureze; ea recunoştea de bună voie egala însemnătate a culturii greceşti, iar puţinele colonii de cetăţeni, cari aû fost aşezate în Grecia proprie: Patrae, Dyme, Corinth şi Megara, nu erau destinate să servească pentru întinderea populaţiunii romane, ei în special cu scopul de a îngriji pe veterani; reclăditul Corinth era sediul autorităţilor administrative romane, şi deci va fi fost semi-italic, căci, pe cât cunoştiinţa limbii latine era necesară pentru ierarhia funcţiunilor superioare sau inferioare, Grecii, cari le ocupaû şi-a însuşit-o... dar în viaţa publică nu s'a învăţat vre-o

dată în Grecia atâta latineşte pe cât greceşte în Roma¹⁾.

Dar chiar şi ţinuturile învecinate Eladei propriu zise şi supuse influenţei greceşti, aû fost respectate ca atari de Roma. Nikopolis, cel sudepirotic, noua fundaţiune a lui August, care a luat naştere printr'un synoikismos, pūrta un caracter curat grecesc.

Se evita cu îngrijire la organisaţia orăşenească şi religioasă tot cea era propriu italianic, ori cât de imperios s'ar fi cerut ca oraşul victoriei (Nikopolis) să fie organizat după model roman, fiind strâns unit cu fundamentul statului. Dacă cine-va stabileşte o legătură între fundaţiunile augusteice din Elada şi în deosebi cu aceasta piatră finală, nu se va putea opri de a'si face convingerea, că August a crezut în posibilitatea unei reorganizări a Eladei sub scutul principatului roman şi că a voit să aducă la îndeplinire acest lucru²⁾.

În Epirul nordic era în adevăr o colonie romană Buthrotum, dar care pe de o parte nu s'a ridicat când-va la vre-o însemnătate oare-care, nu putea deci să aducă vre-o scădere influenţei helenice, iar pe de altă parte pe timpul lui August ea şi astăzi, Epirul de nord era loquit de Arnauţi, cari în sărăcia şi sălbătecia

1) Mommsen. Römische Geschichte V. p. 249.

2) Mommsen. V p. 272.

lor mai ales, erau refractari ori cărei influențe mai adânci, fie dintr'un cerc cultural roman sau grecesc. Thesalia a rămas curat helenică, tot așa și ținuturile de pe coastele Macedoniei¹⁾. Coasta Traciei a fost și rămase grecească, acelaș lucru, se poate spune, de Moesia, mai puțin însă de cât în Macedonia. În aceste două țări din urmă, helenismul a cutezat să progreseze de la mare spre interior. Până la sfârșitul secolului întâiu aflăm numai două colonii: «Apri în interiorul continentului, nu departe de Perynthos și Deultus pe coasta nordică²⁾».

Mai târziu găsim un mai mare număr de fundațiuni: «nu colonii de străini ci niște politii fundate și organizate grecește, după modelul dat de August în Nikopolis; era deci o civilizare și o helenizare a provinciei de sus în jos³⁾».

Cum deja am observat, orașele după coasta Moesiei rămaseră grecești; probabil că la constituirea provinciei romane Moesia, ele fură cuprinse într'o ligă a celor cinci orașe de pe malul stâng al Mării Negre sau cum se mai numesc ale Grecilor, adică ale Grecilor din această provincie. Mai târziu s'a alipit de această ligă și un al șaselea oraș, cetatea Marcianopolis, fondată de Trajan nu de-

parte de granița tracică și organizată după model traco-grecesc¹⁾.

Din cele arătate se poate deduce, că romanii întreprinseseră cu deplină conștiință o scisiune a peninsulei balcanice: sudul și sud-estul rămase sferei de influențe grecești, apusul și nordul celei romane; limita între amândouă ar fi fost o linie, pe care ne-am închipui-o trasă de la Scodra până la Marcianopolis, — romane fiind așa dar ținuturile Dalmația, Moesia superioară și inferioară (cu excepția coastei Mării negre și cu probabilitate și a orașului Nicopolis de la nordul Hemului, socotit la Tracia); grecești fiind: Achaia, Epirul și Thesalia, Macedonia și Tracia.

De sigur, că în fapt nu s'a legat nimic sever de această linie artificială de separație, de granițele tot așa de arbitrarii ale provinciilor, totuși nu ne lipsese indicări, că elementul roman făcea încăleări în sfera grecească, precum și cel grecesc în cea romană. Serdica cu siguranță era sub influența romană, de asemenea și țara muntoasă dintre Nestus și Oescus, care face linia de separație a apelor, precum și cantoanele Bessilor traci²⁾.

Dar ori-cum ar fi trebue să recunoaștem, că cele mai infloritoare,

2) Mommsen, V p. 276.

1) Mommsen V. p. 281.

2) Mommsen V p. 282.

1) Mommsen V p. 283.

2) Cf. Tomasehek, Brumalia u. Rosalia, nebst Bemerk. über den bessischen Volkstamm.

populate și practicabile părți ale peninsulei balcanice au fost lăsate Helenismului.

Și prin aceasta, teritoriul firesc de expansiune spre sud, se sustrăgea de a fi romanizat de partea care avea baza ei pe Dunăre, despărțită de Marea Egeică, cultura romană plutea în aer; fruntea ei în mod destul de nefiresc era îndreptată spre nordul barbar nu către sudul mai ospitalier, și dacă helenismul s'ar fi pus vre-o dată în mișcare și ar fi pornit la luptă contra tinerelor plantații de limbă și obiceiuri italiice de la Dunăre, la o eventuală retragere nu ar fi existat o apărare de elemente omogene; de îndată ce limesul dunărean ar fi fost forțat, atât sfera romană cât și cea grecească s'ar fi vădut amenințate la extrem.

Cât de bine însă era apărată cultura romană în peninsula iberică! Unica legătură cu continentul o încheie lanțul Pirineilor, din această parte pentru multă vreme nu amenința vre-un pericol; și ori cât de îndelungat era traseul maritim de la Ostia până la Carthago Nova, el nu stingherea supremația romanismului în Hispania, căci era foarte ușor de pătruns către interiorul muntos prin coasta cea joasă și binecuvîntată de natură. Propriu zis, țărilor balcanice le folosea puțin traseul scurt de la Brundisium la Dirachium și mai puțin, drumul pe uscat de la Aquis-

leia către ținuturile ilirice. Asprele și nepracticabilele ziduri de piatră, cari însoțesc coasta adriatică de la Istria până în Epir; țara muntoasă inospitalieră de la spațele lor, care era lipsită de cele mai elementare condițiuni pentru o cultură mai înaltă, dar chiar pentru construcția drumurilor și mijloacelor de comunicație, ar fi făcut de la început fără rezultat, ori-ce încercare de romanizare; de altminterlea o asemenea încercare abia dacă a fost întreprinsă.

De la sine se înțelege, că era imposibil, ca ținuturile Dalmatine și ținuturile ilirice, așezate de-a-lungul coastei, să nu intre sub influența Italiei celei apropiate. Totuși întregului șir de orașe înfloritoare, care ocupă în timpul imperiului țermul îngust al Adriaticei de la Istria și până la gura Drinului, — i s'a întemplat întocmai ca și așezărilor pontice grecești de pe partea opusă a peninsulei. Partea d'înăuntru a țerei cu greu se lăsă a fi atrasă în cercul lor de cultură; legătura dintre țara muntoasă și porturi a fost și rămase pe tot timpul așa de dificilă, că abia era suficientă pentru relațiunile comerciale ce existau pe alocurea, dar nu și spre o colonizare adevărată a țerei interioare. Din istoria litoralului Dalmatin reiese clar, că ocuparea și colonizarea unui ținut nu merge esclusiv după bunul plac al forței politice: im-

prejurările climato-geografice su-praviețuesc schimbărei timpurilor și straturilor etnografice, ele de-termină trăsăturile caracteristice și influența celor din urmă.

Din regiunea Adriatică, s'a pu-tut romanisa numai acea parte a-pusană a peninsulei balcanice, care purta caracterul florei mediteranee, adică regiunea veșnic verde, care îmbracă în mod neîntrerupt coa-sta răsăriteană a mării adriatice «de la golful Triest până în Dal-mația ¹⁾».

Și pe cât de greu de transplan-tat mirtii, via și măslinii de pe podișurile apărate ale golfurilor dalmatine, către sușurile sterpe și aspre din interior; tot atât de pu-țin și populațiunea de limbă italică care era obișnuită cu o viață mai civilisată, prefera să se dedice, pe coastă, la negoțul industriei tex-tile și horticulturii, după modelul italian, de cât să mâne turmele în pădurile de stejar și pe pășiunile înalte ale munților Dalmatini. Cea ce s'a spus aici despre poporația italiană, valorează întocmai pentru cea elenică. Și aceasta se poate a-deveri aproape numai în interiorul teritoriului mediteranean.

Coincidența dintre climă și ex-pansiunea națională, este așa de evidentă că am face puține greșeli și numai în detalii, dacă, de pildă, în loc de a lua harta etnografică

a Europei de Gerbaud (Berghaus Physik. — Atl. No. 67), am pune mâna pe harta corespunzătoare a florei de Drude (Berghaus Phys. Atl. 47). Numai iet și coala au trebuit Gre-cii să facă loc Slavilor și Osman-lăilor în interiorul teritoriul mediteranian. Așa că o parte a terito-riului Dalmatin, rămase ca și ne-atins de influența romană, anume distanța de la Jader (Zara) până la unghiul nordic al sîmului fla-natic (quarnero); cea ce nu va mai părea tîmîtor, după cele spuse mai sus, căci o ochire asupra citatei cărți a lui Drude ne lămurește, că tocmai aici flora mediteraneană era limitată pe un litoral așa de îngust, că locul nu era suficient pentru așezări mai mari ¹⁾.

Este caracteristic pentru roma-nisarea Dalmației, că ea s'a să-vîrșit aproape fără sprijinul Ro-meii oficiale, și a forțelor adminis-trative și militare; scurt timp după pacificarea țării, legiunile fură duse și așezate în locuri mai a-menințate; ast-fel că negustorul italian a fost acela, care creă pen-tru cultura țării sale o situațiune durabilă, deși cam restrînsă.

Două erau orașele cele mai în-semnate: Aquileia și Salonic, care erau menite spre mare înflorire. E greu de spus, cât de mult au fost influențate țările din interior de aceste două centre; căile în-

1) Grisebach, Veget. der Erde I. n. 246

1) Grisebach I p. 247.

cepute de Tiberni nu pătrundeau cu mult mai departe de Țerțul adriatică și dacă aflăm că în Bosnia de azi se exploatau de către Romani mine de fier pe vremea imperiului, apoi din aceasta nu rezultă, că masele populațiilor Celto ilirice (Skipetare) să fi fost ridicate din inferiorul lor nivel cultural. Probabil însă că neamurile de păstori din apropierea coastelor să fi intrat mai mult sau mai puțin în curentul romanizator, [adică să fi primit în limba lor o grămadă de cuvinte romane, de cari și astăzi ne dă probă limba albaneză, dar despre o apropiere mai mare în moravuri nu poate fi vorba. Nu Romanilor le va fi dat să exerce influența hotărâtoare pe acest colț al peninsulei balcanice; de timpuriu au fost împănate elinii cu elemente celtice și acesta este un indiciu, că aceste ținuturi vor primi ultima lor întipărire etnografică din acea parte și din acea porțiune de cer, prin invasiunile slavilor. Peninsula balcanică 'și întorcea deci fața spre nord, nu spre sud sau vest și de voiaș romanii să'și deschidă drum într'o parte aci, împreună cu limba lor, atunci acesta trebuia să vie din spre Dunăre, nu de la Bizanț, sau de la Salonae. De fapt, ei au ales drumul Dunărei. Inaintarea micelor etape ale romanisării le recunoaștem mai bine din mutarea

progresivă a lagărurilor legiunilor. Negreșit, că Moesia trecuse deja în cercul roman de influență (în an. 29) înainte de a se fi putut stabili o unitate teritorială cu Italia; din însuși faptul, că țările pe cari azi le numim Serbia și Bulgaria au fost supuse de la sud, din Macedonia cea elenistică reiese în destul de clar, că romanisarea lor nu putea fi întreprisă de la început.

Cetățile grecești de pe litoralul mării negre fură puse sub ocrotirea principeului Odrizilor, iar restul teritoriului cucerit, fu distribuit diferiților principii federați, cărora le trecea deci paza granițelor imperiului, Roma ne având legiuni proprii zise, pentru paza acestor țări. ¹⁾ Și afară de asta, ele ar fi plutit complectamente în aer, cât timp Dunărea n'ar fi fost cu desăvârșire granița nordică a imperiului. Cu totul alt-fel s'a petrecut lucrul, când împăratul August, a adus în stăpânirea sa, Alpii și porțiunea de țară dinaintea lor.

Acum lua deosebită însemnătate calea de la Aquilea peste Emona spre Panonia, care de curând primise dreptul de cetățenie. La început numai mijlocitoarea unui comerț viu, ea devenea acum o porță de eșire a Italiei către răsărit. În Dalmația se menținură cele două lagăre de la Bur-

¹⁾ Mommsen V p. 13. 14.

num din valea Titius și Delminium din valea Tilurius, cât timp provincia nu era încă complect liniștită; grosul trupelor din ținutul mărginaș iliro-panonic, ocupa linia Savei. De aci puterea romană pătrundea către nord și răsărit și curând granița fu mutată la Drava, așa că Poetovio deveni de aci înaintea punctului central militar al ținutului în locul Sisciei.

Nu trecu mult și Roma și aținti privirile asupra fluviului Dunărea, ea să facă din el, pentru multe secole, valul întărit al graniței imperiului. Pare că pe întinsa linie, de la Emona până la Vininacium să se fi operat după un plan determinat. Intre anii 13—11 e. Pv. ajungându-se în răsărit la o supunere definitivă a Tracilor și Moesilor celor rebeli, în locul fostelor state clientelare, se organiză o provincie romană. După ce a fost înăbușită între anii 6—9 d. Cr. puternica insurecțiune a Ilirilor din Dalmația și Panonia, Roma ajunsese la marca țintă: peninsula balcanică numai era o eucerie trans marină, ei strâns legată de puterea imperiului prin centura înșfăcătoare a celor cinci mari despărțiri administrative: Retia, Noricul, Panonia, Dalmația și Moesia. Comparativ romanisarea țărilor Alpestre și Dunărene merse repede; aceia a Noricului așa de repede, că un călător, care ar fi

mers cumva sub Caligula sau Clandius de la Aquilea peste Alpii Carnici, către Noreja, sau peste Alpii Iulieni către Emona, abia ar fi putut observa, că a părăsit Italia. De aceia în curând deveni de prisos o pază statornică a legiunilor în Noric; lagărul lor stativ fu alipit la Panonia. Această provincie se romanisă invers Dalmației și Noricului, nu prin elementul cetățenesc, ci ca Gallia răsăriteană prin influența lagărelor stative. Împăratul Vespasia a mutat trupele Dalmațiene din Burnum și Delminium, la Dunăre, la Carnnutum și Vindobona; un întreg număr de localități va primi pe viitor dreptul cetățenesc.

Încă dinaintea izbucnirii marelui insurecțiunii dalmatine ilirice, ființa romană și cunoștința limbei romane căștigase teren întins în Panonia, mai ales în urma recruterilor militare ¹⁾ Acesta fu începutul unei dezvoltări, care numai temporar întreruptă, lua în urmă un avânt statornic. Precum legiunile Dalmatine au fost mutate la Carnuntum și Vindobona, tot astfel fură mutate sub Vespasian cele panonice, care până aci sălășluiau împrejurul lui Poltovium lângă Drava, la Dunăre către Moesia superioară și probabil la Viminacium sau în apropierea lui. Prin aceasta romanismul făcuse un nou și important pas spre răsărit: pe

¹⁾ Vallains 2. 110

când Macedonia și Tracia nu numai că rămăseseră pe seama grecismului, ba acesta favoriză încă de sus în jos și importat până la Hem și chiar peste acesta (Nikopolis și Marcianopolis) țările de la Dunăre ca și cele de la fruntările imperiului, trebuiră să devie romane.

Impăratul Trajan, mai adaugă încă patru legiuni la cele șase, cari stăteau din timpul lui Vespasian în țările dunărene; trei din ele fură așezate în Moesia de jos, care pare a nu fi avut până acum o garnisonă puternică. Lagărul lor era la Norae, Durostorum și Troesmis. Despre civilizația latină a Moesiei se poate spune acelaș lucru, ca despre cea marginașe dalmatină și panonică a părții interioare, cu singura deosebire, că ea apare mai târziu, mai ușoră și mai amestecată, cu cât se depărtează de la punctul de plecare, precum era și natural. Precumpănind, ce a urmărit lagărul legiunilor și a progresat spre răsărit ¹⁾ Isovoarele nu ne dau nici o lămurire asupra faptului, dacă vechia limbă a țării și dacă obiceuirile au fost cum va, stărpite cu desăvârșire unde va în peninsula balcanică; dacă da, apoi aceasta s'a putut întâmpla cu puțin mai înainte, cu marea invazie, în special cea slavă, să schimbe în mod radical toată Europa sudică

În ori-ce caz nu se poate merge așa departe ca Pic²⁾ care în interesul Slavismului, se silește să presinte elementele romanice din peninsula balcanică ca foarte puțin numeroase în toate timpurile și ca absolut neînsemnate: calea pe care ajungē la acest rezultat, nu este cea adevărată. El atinge dintre toți factorii numai funcționarismul roman, acela care stetea la dispoziția romanilor pentru asimilarea provinciei cucerite și crede că: e greu de stabilit, dacă funcționarismul în aparițiunile sale sporadice, poate exercita prin limba administrativă vre o influență practică asupra popoarelor supuse, și abia s'ar putea găsi exemple analoge, cari să întărească acest lucru, mai ales acolo unde e vorba de naționalități dezvoltate.

Afară de această trebuie să ne înfățișăm populațiunea peninsulei balcanice pe timpul luării în posesiune de către Romani, esceptând negreșit pe Greci, ca foarte slab dezvoltată spiritualicește, Ilirii, Tracii și Getii la drept vorbind sunt niște barbari tipici; apoi pentru influența practică a limbii oficiale romane putem aduce mai multe, de cât un singur exemplu analog. Galia stătea fără îndoială pe o scară culturală destul de înaltă când a căzut sub influența romană și totuși ea a fost întimpul cel mai scurt com-

1) Mommsen V p. 194.

2) Über die Abstammung der Rumänen.

plect romanizată, și cătuși de puțin nu prin presiunea determinantă a administrațiunei romane. Dacă ființa națională a Celtilor, a fost pe cât posibil menajată în organizația administrativă; apoi acel lucru nu s'a întâmplat cu referință la limbă. Și chiar dacă în mod practic s'ar fi permis comunelor să se servească de o limbă, care numai întâmplător ar fi putut fi stăpânită de funcționari, apoi de sigur că nu există în intențiunea guvernului roman să ridice asemenea bariere între stăpânitor și stăpânit. Conform cu aceasta nu s'a putut adevări în Galia sub dominațiunea romană vre-o inscripțiune celtică, fie pe modelele bătute, fie pe monumentele ridicate de comune ¹⁾.

Dar nu este mai puțin adevărat, că nu funcționarismul a desăvârșit singur succesul procesului de asimilație.

Unde existaū colonii de cetățeni procesul luă un curs mai repede și lagărele statornice erau tot atâtea centre, de la care radiau limbă și cugetare romană în apropiere ca și îndepărtare. Mommsen zice; se observă o deosebire remarcabilă între Gali estică, vestică și nordică, care (deosebire) se sprijină, dar nu în mod absolut sigur, pe contrastul dintre Germani și Gali.

Atingerea apropiată a provin-

1) Mommsen V p. 90, 91.

ciel de resărit cu lagărele romane și recrutarea din localitate a legiunilor, a procurat ființei romane o intrare mai timpurie și mai completă în ținutul Loarei și Senei ¹⁾.

Dar numai din Galia am putut vedea, cum romanisarea, fiind favorisată de unii factori geografici și istorici a putut să se facă stăpână pe un mare teritoriu de țară; nu ast-fel precum s'a întâmplat aiurea, unde acești factori erau mai puțin favorabili sau chiar intraū în joc ca dăunători. De aceea e cam hazardat și în unele împrejurări chiar nefolositori și dăunător, de a se lua ca exemplu pentru romanisarea peninsulei balcanice, țeri ca Galia sau Hispania. Spania și Portugalia ca și Franca, sunt astăzi complect țări latine, esceptând insula bască de o parte, pe cea armorică de altă parte; în peninsula balcanică cum e acum, din contră; găsim cel mai peștriț amestec de pop oare, în care elementul romanic, ca partea constitutivă, joacă rolul cel mai modest. Chiar dacă izvoarele nu ne ar da vre-o deslușire asupra felului și modului cum s'a impus celor două mari provincii vestice limba și cultura romană, tot am putea ghici câte ceva din minunatul succes al acestei lucrări de romanisare, pe care și acum îl avem înaintea ochilor. Ar fi însă foarte problematică o concluzie

1) Mommsen V p. 93.

în sensul de a deduce din fisionomie actuală etnografică a peninsulei balcanice, la o intensitate mai slabă o romanisăreă de odinioară.

Nu trebuie să uităm că țările ibero-galice cu toate invasiunile, s'au bucurat totuși de un progres liniștit și continu; afară numai, dacă asemănau grozăviile și pustiiile năvălirilor arabo-saracine și germano-scandinave, cu soarta țărilor balcanice din timpurile medievale — așa că în ele au avut vreme să se întărească și să se coacă sămînță pusă și îngrijită de romani. În ori-ce eas întreaga istorie a Romanilor vesticii, se poate considera ca o reacțiune vecinic victorioasă în rezistența sa contra elementelor năvălitoare din afară. În Franția ea și în peninsula

Pirineică, nici odată n'a fost lupta așa de acută, nici odată Franția n'a fost așa de slăbită, ca sfârșitul luptei să pară oare-cum îndoiș.

În peninsula balcanică șiroiul slav a șters toate urmele tabloului etnografic de odinioară; încă nu știm exact, care era granița între sfera romană și cea greacă, fost-a eum-va o goană neutrală între amîndouă cu o limbă veche indigenă și cu un popor oare-care, sau dacă întreaga Moesie superioară și inferioară au fost romanisate.

Cu toate acestea rămâne probabil, că cel puțin Moesia superioară a fost puternic atrasă în cercul roman de cultură.

Edgardo.

(Va urma)

ÎN TOAMNA VIETEII

*Galbene și reslețite frunzele cad pe pămînt
Imbrăcîndu-l rînduri, rînduri cu-intristatul lor veșmint;
Peste vîi, cîmpii și dealuri neguri dese se cobor
Și cu ele atîta jale; și cu ele atîta dor.*

*Ah! și'n inima'mă duioasă chinuri multe se cioenesc
Și ia taina lor adîncă, tot trecutu'mi răscolese
Pe aripî de vînt tomnatie ani'mă tineri, Vai! s'au dus
Și cu iei înflăcărarea simțimintelor mi-au smuls.*

*Azi, ca vântul ce-a sosit bate
Ieste vîersu-mî care pîinge urc
Unde's notele-aprîns le-al tîr
Cînd rîpîtă de un zăbat azi
... între frunze vestejite
... a zilelor trecute.
... (ei dor,
... în fost gata să mor?!*

*Unde'i dulceu scîpăre, unde
Unde'i vremea fericeă, unde
Vai! bătrîne's toată astă-zi
Și în toamna vieții mele să
... lacrimile dulci,
... sufletu-mi de-atunci?!
... de-al durerilor amor
... te caut, ie 'n zadar.*

1899. Octombrie.

Eleonora I. Predescu-Nour.

ROLUL MAMEI IN EDUCAȚIA FAMILIARĂ (Urmări)

Cultura necesară mamei în
am putea s'o resumim în educație
multă, dar în înțelegță și știință
unită cu moralitate căte-va și prudență
gogice esențiale.

Notele pedagogice sunt cele
călăuța mamei în educație. Ele ce vor fi
piile acestea sunt rezultate, căci princi-
experiențe. Pedagogia este știința
care va arăta mamei dar va fi știința
reșce în educație și știința ce ea urmă-
loacele de care se va folosi și mij-
rea scopului fără să servească în ajunge-
proprii săi copii să facă experiențe cu
care mama își va pierde în punct principal de
de educație va suspenda planul ei
lulal. Altfel decât individualitatea copi-
cației un plan sigur va fi planul edu-
ligent și cu totul șubdralnic, vioiu întele-
domol, și altfel diferit al altuia mai
în general și al greoiu nedecis. Părinții
bine când se poartă cu copiii când mai
se simt al rău, și aceste schimbări
și de repede în cât descoră

copilul se oprește confus și în naivita-
tea lui îngerească se întreabă ce să
facă. Dese ori un ordin al mamei e re-
voat de tată și invers: acest fapt e dă-
mator educației și chiar autorității pe-
dagogice a părinților.

În educație ca mai în toate actele se
cere inteligența căci aplicare sistemului
educativ întocmit conform individuali-
tății copilului, de sigur pe lângă tact și
voința, cere și inteligență.

Tactul pedagogic va servi mamei în
multe împrejurări cum de ex: în darea
pedepselor și recompenselor. Multe mame
greșesc în acest punct, care de alt-fel are
un însemnat rol în educația familiară.
Așa bunioară, părinții obișnuiesc a re-
compensa pe copiii lor prin lucruri de
mîncare, care în afară de alte rele ef-
fecte mai are și pe acela de a pro-
gresa dezvoltarea poftelor sensuale a fi
face laconi și interesanți.

Excesul de dragoste, face pe părinți
a ierta unele greșeli ale copiilor pe al-
tele a le trece cu vederea, și ast-fel lă-
sându-i prea des în voia lor, ei devin
resfățați, calitate ce este mare piedică
pentru viitoră educație școlară.

În privința pedepselor greșesc uneori

părinții prin acea că nu le da proporțional cu faptele, sau le precedează de amenințări imposibile de realizat. Nici odată o pedeapsă nu va fi mai eficace ca atunci când ea va fi o urmare naturală a faptei săvârșite.

Aceste lucruri ce par neînsemnate, servă de multe ori la formarea unui caracter ferm în copil, căci ceea ce vede și deprinde în casa părintească devine pentru el un obicei sfânt și cu drept s'a rădit că dacă tatăl ajută la întocmirile politice, mama crează moravurile.

Am amintit că în educația familiară se pune basă și părții morale. În adevăr, prin îngrijirea părintească se dezvoltă în sufletul copilului iubire, respect și supunere, cari sunt niște sentimente frumoase considerându-le ca începuturi ale moralității. Știut este că ținta sa și idealul între altele este formarea unui caracter moralo-religios deci dacă educația familiară pune baza moralității, ea contribuie și la formarea caracterului moral, ținta supremă a educației.

Tot ce educația familiară are de făcut mai important, trebuiește terminat până la 7 ani, de la care etate începe educația școlară în care rolul principal îl are educatorul.

Ideia de a se transpune școala în casa părintească cum susțin toți Pestalozziani, n'o găsesse prea nemerita căci ori cât s'ar sili părinții nu vor putea da copiilor o educație asemenea celei școlare. În școală i se promovează cultura intelectuală în mod sistematic, i se cultivă sentimentul și voința. Ori cât de cultă o mamă ea nu se va decide a se ocupa minuțios de educația intelectuală a copilului său, mai ales când știe că există persoane destinate acestei ocupațiuni. Un copil care urmează la școală are pe lângă alte foloase și mediul în care să i se desvolte mai mult

sentimentul social în paguba celui egoistic.

Raporturile cu profesorii, cu colegii, viața de școală deschid copilului noi orizonturi. Dezvoltarea fizică de asemenea nu poate fi satisfăcută cu cele ce familia i oferă, și spre convingerea mamei le reamintim că nu e suficientă mănecarea substanțială dată în familie ci aceasta trebuie completată prin exercițiile gimnastice ce întrebunțează școala.

Un lucru ne rămâne de atins anume, dacă din momentul când copilul a pășit în școală, mama este dispensată de rolul de educatoare. Nu, mama își va continua rolul său și activitatea sa va merge paralel cu a educatorului din școală; înțelegerea reciprocă dintre educatorul din familie și cel din școală va asigura progresul educației generale.

Din puținul răis asupra educației familiare, tot se poate înțelege oare-cum importanța acestui fel de educație precum și de legătura ce există între ea și cea școlară.

Nu rămâne îndoială că părinții cu exemplele și povețele lor, sunt sufletul acestui fel de educație și deci ei sunt de drept cei ce se bucură de favorul de a preface spiritul copilului într'un chip de ceară susceptibilă de ori-ce schimbare.

Termin, amintind mamei iubitoare de neam și țară, că privirile tuturor sunt îndreptate asupra lor, și că de la dîsele se așteaptă viitoarele brațe ale țării. Noi nu vom uita nici odată iubirea de cari sunteți demne, căci vouă vă datorăm noi viața, sufletul și inima noastră, cu întreaga i comoră de sentimente și aspirațiuni.

Vouă vă datorește națiunea datinele și moravurile, vouă vă datorește geniile gloria ce au atins, în scurt vouă vi se

Vo
ore de res
vârsăm privirile
bucurie.

În voi găsim curajul ce ne lipsește și isvorul de virtuți în voi îl căutăm, iar idealul perfecțiunii în voi îl întrupăm.

Efrosina I. Moțoi.

NUMELE DE DOBROGEA

Multe cestiuni acesurse în negura de vremi, sunt scoase la iveală de cercetătorii noștri. În momentul citirii articolului din «Epoca», 9 Ianuarie 1900, intitulat «*De unde vine numele de Dobrogea*», mi-a venit în minte zicătoarea unuia din învățații noștri: «Sunt mi care cred, că cocoșul n'a cântat de cât acum, nu vor să creadă că și mai înainte au fost cocoși cari au cântat».

Anonimul, care a făcut bine de n'a iscălit articolul, și-a propus a studia și stabili origina numelui de Dobrogea, fără a se gândi cel puțin că în țara noastră, sunt scriitori cari s'au ocupat sau cel puțin au atins pe alocuri cestiunea pendinte. Și apoi cum autorul era în București, n'avea de cât să cerceteze bibliotecile publice, să întrebe pe marii noștri istorici, D-nii Hajdeu, Ureche, Tocilescu, Onciul, Iorga etc., cari de sigur că pe lângă indicarea cărților în care D-ior au atins cestiunea, l'ar mai fi învățat ce uvrage să cerceteze. Dar din nenorocire, sunt autori cari sub imboldul teoriei lui Rösler, caută să devie și ei alteri Rösler, stabilind păreri noi, acolo unde izvoarele nu permit ca cineva să devie iscoditor. lucrurile prezentându-se destul de clar.

recunoaște că numai
anirea slavă e vorba de 100-
brogea.

Neexactitățile străcurate de acest anonim, de alt-fel prea boacăne, au atras atențiunea D-lui Demarin, care publica un alt articol sub titlul «Numele Dobrogei» în «Apărarea Națională» No. 29 din 15 Februarie 1900. De și semnatul se ascunde sub pseudonimul Demarin, totuși declară că îl cunoștea personal, că e unul din meritoșii noștri ofițeri, care pe lângă mânuirea săbiei, mănuește foarte bine condeiul și cercetează în mod îndestulător prăfuitele cărți, ale autorilor ce s'au ocupat sau au atins cestiunea Dobrogei. De și de la D-sa ne așteptăm a avea mai multe scrieri și monografii, totuși după cum mă voiu nevoi a proba, sau că n'a cunoscut unele cărți sau n'a avut la îndemână documente privitoare la «Numele Dobrogei».

De acord cu d-l Demarin că cronicarii medievali ating cestiunea ce ne ocupă, de acord că Dobrogea de adî nu a avut imite fixe, — nu împărtășese însă nici părerile anonimului, nici pe ale prietenului Demarin că Dobrogea lui Dobrutici era spre gurile Dunărei. Limita Moesiei inferioare stabilită sub Romani în partea de sud și sud-vest nu a fost aceeași sub Constantin cel Mare, ba chiar numele acestei provincii fu schimbat în acela de la Scythia, care se apropia de indicația Scythiei cis Dunăreană a lui Herodot. Numele de Scythia, alături de cel de Moesia îl găsim de foarte multe ori în cronicarii și scriitorii medievali. — Demarin în articolul său exprimă astfel: «*Adevărul este că până'n secolul XIV Dobrogea nu primise încă numele ce l poartă astăzi*», dar a spune că cronicarii evului mediu nu s'au interesat

de litoralul Mării-Negre și al Dunării» când împăratul Constantin Porphyrogenitul (912—959) și cronicarul Slav Nestor (1056—1116)) ne-au lăsat relațiuni destul de interesante despre Bulgaria mărginașe cu pontul Euxin, pe care o numește Mavrobolgaria și Czernobolgaria, adică, Bulgaria neagră; iar geograful arab Mahomed Edrissi descrie detaliat provincia noastră, pe care o numește Berdzan, ca și toți geografuli arabi din 'nainteul lui, înseamnă a spune un neadevăr.

Ne apărât că are foarte multă dreptate față de anonimul Epocii, însă ar fi trebuit să ne precizeze de se s'a dat numirea de Neagra-Bulgaria, nu cumva era același motiv ca la Neagra-Bogdanie? sau la Neagra-Valahie? Orî se putea emite ideea de fapt că Bulgaria neagră era cea despre țărmlul mării, pe când cea albă de la Vidin?

Se știe că de la 1330 domnea pe tronul din Tîrnov țzarul Alexandru. El avusesă 2 soții: una creștină din care avu trei fii, cel mai mare Strașimir care domnea asupra Bulgariei occidentale, era cunmatul lui Vladislav Bassarab, iar cea de a doua o Evreică din care avu un fiu Șişman, lăsat ca moștenitorul tronului din Tîrnov. Acesta nutrea o foarte mare ură asupra lui Vladislav, care pe lângă că nutreja pe Strașimir până și în contra Ungurilor, apoi dându-se asil la curtea sa tatălui său țzarul Alexandru izgonit de la tron de el, fiul unei Evreice.)

Ura lui Șişman contra lui Vladislav și Strașimir are de rezultat aliarea sa cu Turcii, dar aceștia cu ajutorul Băsărabese înving ambele armate aliate.

1) Hajdeu, Negru-Vodă. Etim. Mag. CCXXXVI și CCXX. IV.

În resboiul acesta la parte Radu-Negru și Ladislav de Doboka, succesul însă e mai mare prin faptul că se cucerește de Români Dobrogea. D-nu Hajdeu¹⁾ zice relativ la aceasta: O altă particularitate mai importantă a aceluiași resboi a fost cucerirea Dobrogei, mai corect zicând a gurelor Dunării, adică fără ținutul Varnei, căci și ea se numea Dobrogea.

Foarte mare dreptate are D-nu Hajdeu însă după cum vom arăta numele de Dobrogea s'a existins asupra părții de la Constanța în sus mult mai târziu.

După resturnarea sa părăsirea tronului de Alexandru, statul Bulgar s'a împarte între cei trei fii ai săi, Ivancu, Șişman și Strașimir. La câți-va ani după aceasta Ivancu moare, ca și fratele său Asen stăpânitorul Preslavului, iar statul lui fu încorporat de Șişman, care și alege ca reședință tot orașul Tîrnova. Încă de pe timpul lui Alexandru își face aparițiunea un puternic vasal Dobrutiei, care acaparează teritoriul răsăritean al Bulgariei, începând de din jos de Mangalia (Pangrilla²⁾), până la frontiera Rumeliei (România). Dar înainte de a studia existența acestui principe să facem o scurtă recensie asupra monarhilor ei și transdunărenii din acel timp. Am spus că Vladislav fu victorios în contra Bulgarilor și Turcilor prin fratele său Radu³⁾ și Ladislav de Domboeka. În urma acestei viciorii Vladislav rămâne stăpân pe Dobrogea actuală, care stăpânire fu menținută și de fratele său Radu-Negru, la urcarea sa în tron; lucru probat din destul prin crisoval domnesc de la 1373, care sună ast-fel:

1) Idem. op. sus cit și La Valachie jusqu'en 1400. p. 108.

2) Lelevel. Géographie du moyen âge. Vol. III și IV. p. 124 și cărțile refer.

3) Ivo cek. Gesch. d. Bulgaren p. 327. și Hajd. R. N. I. cit.

«Eu bine credinciosul și de Crist iubitul Ioan Radu, marele voevod și Domn, stăpânitor și domnind toată țara Ungro-Vlahiei și peste muntii și încă spre țările tătărăscii și ducatele Amblasului și Făgărașului și domn al Băniei Severinului și pe ambele maluri ale Dunărei până la Marea cea mare și stăpânul Silistrei».

Stăpânirea asupra țărilor tătărăscii fu întărită prin luptele întreprinse de fiul său Mircea, contra lui Juga, principele Bêrladului. Posesor al gurilor Dunărei, e aproape suzeran al Moldovei, și pentru o mai bună asigurare cugetă a urma planul tatălui său Alexandru Bassarab. Pricepuse că înensurările cu prinții din dreapta Dunărei, îi erau de mare folos, și deci îl vedem în curând după aceea căsătorindu-se cu fiul său Dan cu fiica lui Vuk Brancovici ginerele lui Lazăr, despotul Serbiei.¹⁾

La moartea lui Radu, tronul Valahiei rămâne lui Dan, întâiul născut din căsătoria sa cu principesa Kaimichia, care după puțin timp moare pe când se află în Bulgaria orientală²⁾. Causa morții sale fie-că e din vrăjmașia ce avea cu fratele său Mircea, fie-că provine din motive de stăpânirea unor teritorii peste Dunăre, credem nemerit a ne pronunța altă-dată. Important e că Mircea, urmașul său, menține stăpânirea în dreapta Dunărei³⁾ ba încă o extinde și mai departe. Dobruticii nu mult după aceea moare lăsând un fiu Ivanco care încheie un tratat de alianță cu Gновеđii și Ragusanii. Primi posedau debușuri maritime de la Caliacra sau Pangrilla în sus, iar Ragusanii de la Mangalia în jos. E cunoscut din textele istorice bulgare și documentele diplomatice, că Ragusanii obținuseră

foarte multe concesiuni încă de pe vremea Asaneștilor⁴⁾.

Preponderența lor comercială e încurajată mai de toți țzarii Bulgari, iar Alexandru înainte de ațungerea sa în Valahia la curtea lui Vladislav, dăte Ragusanilor un fel de stăpânire asupra teritoriului de la mare, cu libertatea de a da jurisdicțiunea și de a face poliția în orașe. Caravanele lor comerciale obțin permisiunea de a străbate țara de la o mare la alta, pe când corăbiile întreprindeau un comerț uai întins și mai îndepărtat.

Eu nu voiți dice ca anonimul Epocii, că prințul Dobruticii e un nume fictiv, ci că e un adevăr istoric, pe care nimeni nu îl poate contesta. Asupra familiei lui, originii, locului nașterii, nu posedăm nimic. Se poate dice și încă cu multă dreptate, că e slav, precum nu cuteza a afirma cu strășnicie că e de origine bulgară, precum nici slav occidental său înrudit cu familiile domnițoare din Bosnia, Hertegovina sau Ragusa, și deci înrudit cu Bassarabi ce aveau legături de rudenie cu țzarul Bosniei. Știm însă că Ragusanii aveau posesiuni însuși în statul lui Dobruticii, că erau numiți de Bulgari și Sërbi «Dobrovčeni» de la Dobrovnic numele slav al metropolei lor Ragusa.

D-nul Demarin susține că documentul cel mai ponderos, e cel aflat de d-l B. P. Hajden, în codicele mănăstirii Cozia, în care Mircea la 1387 purta același titlu domnesc ca și tatăl său Radu Negru: credem însă că se pot afla alte documente cu titulatura mai complectă.

Dacă examinăm de aproape documentul din 1387, observăm că cele trei părți cucerite de Basarabi în orient «țările tătărăscii și ambele maluri ale Dunărei

1) Const. Căpitanul. Istoriile domnilor țării Rom. Din Magazinul ist: p. Dacia Vol. I. p. 91. Dion. Fotino. Ist. Daciei. T. 2. p. 15.

2) Hajden. La Valachie jutq'n'en 1400. p. 111. Cap. XVII. Dobrodja. Idem. Negru-Vodla. Mag. Etim. p. CCLXI. vol. IV și Istoria critică.

3) Veđi docum lui Mircea. Hajden l.c. Idem. Tocilescu. Ist. Rom. Idem Xenopol Ist. Rom. Vol. II.

4) Codicele Rylan: din Rev. Razum: Ir. ceek. Ist. Bulg. Dinov-Balgarski piesni. Ganceff. Ist. Bulg.

până la Marea cea mare și stăpânitor al ținutului Silistrei, indică perfect stăpânirea lui Mircea, numai asupra Dobrogei actuale, plus ținutul Silistrei. În documentele posterioare acestuia, se mai adaugă și stăpânitor al pământurilor lui Dobrutiei.

Așa în documentele lui Hurmuzachi, Des. Vol. I. 2. p. 322, Mircea se intitulează «*Mirceius, Dei gratia Woiwoda Transalpinus, Fagaras et Omlus Dux, Severini Comes, Terrarum Dobrodictii despotas et Tristi Dominus*». Titulatura aceasta e repetată și în documentul de la pag. 334. Vol. I. 2. precum și în documentul de la 1390. După aceia pentru câtă-va vreme Mircea perde stăpânirea ¹⁾ asupra părților din dreapta Dunărei, și nu mai poartă decî în titulatura mențiunea de mai sus. Însă în documentele de la 1398 până la 1406 sau 1407 re- apare din nou, ad integrum, așa bu- nioară în documentul din ²⁾ 1399 Mai în 11 și în cel ³⁾ din 3 Martie 1401. În fine mai pot aduce și mărturia lui Șincai ⁴⁾ care ne dă pe românește aceiași titlatură: «Mircea din mila lui Dumnezeu voevodul Valahiei, duxul Făgărașului și al Omlașului, comitele Severinului, des- potul Dobrotichiului» (sic).

Acestea toate indicate până aci, conduc după mine la rezultatul: Dobrotiei a existat, pământurile lui din jurul Varnei cu orașele Emine și Koziak, au ră- mas moștenire fiului său Ivanco, care are tratate de comerț cu țzarul Bulgarilor și Ragusanii; dar care în urma re- lelor relațiuni cu vecinii săi Români din Dobrogea actuală (cea cucerită de

Vladislav) și ținutul Dristiorului, perde tronul, și chiar viața în luptă ce are de susținut cu Mircea cel Bătrân. Vo- evodul muntean poate că venea să re- clame o moștenire în urma morței fra- telni său Dan.

Din studiul cărței D-lui Hajdeu ⁵⁾ Ne- gru-Vodă, reese că la poporul bulgar se află și adî tradițiuni depre stăpânirea Romnânilor în dreapta Dunărei, cari tradițiuni glorifică pe Voievozii Dan, Radu, Dan II și Mircea.

Un lucru e încă de stabilit. D. Hajdeu ne spune că Vladislav cucerește Dobro- gea și că ținutul din jurul Varnei se nu- mește tot Dobrogea. Lucrul acesta e așa de simplu, pe orî-care dintre locuitorii Bulgariei orientale îl vei întreba cum se numește acea parte! De sigur vei căpăta răspunsul în sensul Domnului Hajdeu. Teritoriul de la Mangalia în jos a purtat numele de *terrae Dobroticji*, lucru ce nu se va putea contesta de ni- menî, și că mai târziu, fie prin influența Dobrovcenilor, sau prin al transmiși- unei numelui lui Dobrutiei, de alt-fel lu- cru cam greu, a luat numele de Dobro- gea sub influența asupritore a Turcilor. — Nu tot așa merge cu numele părții de din sus de Mangalia pe care geografia arabî ca Mohamed Edrissi o numesc cu enigmaticul nume Bordzan. Știm însă că în Dobrugea au existat episcopate creș- tine, ca cel din Silistra și Constanța. Va- sile II confirmă autocefalia bisericii bul- gare, nerecunoscînd de șef al religiunii Slavilor pe episcopul din Ohrida, căruia abia îi dă titlul de Arhiepiscop nu de Patriarh. El supune jurisdicțiunei lui 30 episcopate și supravegherea cultului Va- lahilor din Bulgaria. Iar ținutul Bulga-

1) *Doc. Hurrn.* Vol. I. 2. p. 392. — *D. Onciul*, Origina priacipatelor Române p. 198. — *Gr. Conduratu*, Re- lațiile României cu Ungaria 1000—1526 p. 95—97.

2) Arhiva istorică a României. Tom. I. p. 97.

3) *N. Iorga*, Acte și fragmente. T. III p. 4 sq.

4) *Cronicele Românilor*. Vol. I. p. 569. Dogiel Mathias in *Codice Diplomat. Poloniae*. Tom. I p. 598.

5) Mai sus citat. idem *La Valachie jusqu'en 1400* și *Ist. critică*, *Onciul* op. cit. și *Negru-Vodă* din *Convorb. literare*. an. 24.

riei de răsărit cu metropolia ¹⁾ ei din Silistra, avea 5 episcopate puse sub privegherea Patriarhului de la Constantinopol.

Ținutul Miropoliei Silistrei ²⁾ se știe că se bucura de o pozițiune quasi independentă, care încetează odată cu cuceririle începute de Vladislav, stând sub stăpânirea Românilor Mircea, Dan și Radu; iar laturile mării fură stăpânite de Genevezi și Venețieni, pe cari îi găsim chiar în lupte cu Vladislav-Bassarab.

Numele de Dobrogea provenitor fiind de la Dobrutici, sau de la Dovroveni, devine numire toponimică abia în secolii precedenți, când sub Turci se extinde și asupra provinciei ce o reluarăm după 487 ani.

Extensiunea această topică nu s'a făcut de cât pe vremea Cantacuzinescilor de ore-ce pe timpul Voievozilor Ștefan cel mare și Aron Tiranul, cari trecuseră dincoace Dunărea nu se pomenește de numele Dobrogea; ei abia la Demetru Cantemir (1711), ne apare sub o formă cristalizată, păstrată prin transmisiune de poporul Bulgar din adevărata țară a lui Dobrutici, nu prin tradiție orale *longi temporis*, de oare-ce în cursul atâtor amar de vremi, au trecut o mulțime de Români sau de străini prin Dobrogea fără a găsi acest nume la poporul băștinaș, peste care tocmai târziu se revarsă cete, cete de Bulgari emigranți, veniți de aiure.

De observat este iară faptul, că noi Români am reluat Dobrogea (Seythia minor et Moesia inferior) pe timpul lui Vladislav și am posedat-o până la anul 1413 când ne-a fost înată de Turci. Dacă sub Ștefan cel Mare și sub Aron am stăpânit o parte (aci ea cea de nord) apoi ea

fu luată de la Musulmani nu de la Bulgari. În urma războiului Ruso-Româno-Turc din 1877, am reintrat în stăpânirea Dobrugei lui Vladislav Bassarab, dar am reluat-o tot de la Turci nu de la Bulgarii, cari au avut asupra-i numai o efemeră stăpânire înainte de Alexandru cel Ban.

Virgil Andronescu.

Noaptea în Cimitir

Lună d'albă și frumoasă
 Tu reverși a ta privire
 Peste tristele morminte
 Așternute 'n cimitire
 Dară ce-i închiși în ele
 Pot s'ermani a vedea
 A ta albă mândră față
 Și acea luminoasă stea?
 Vai! sermani, ei nimica
 Nu simțese, nu pot vedea
 Nici lumina de la soare
 Nici frumoasa față a ta
 . . . . .
 Acole-i nimicnicia
 Omului, și al lui finit,
 Pentru nu-i veselia
 Din lume, ce 'i-a zîmbit.
 Totu-i rece, nu mai simte,
 În pământu 'ntelenit,
 Nu mai poate să'l alinte
 Tot ce 'n lume a iubit.

Elena Maior Mihail.

DIN LARG

(Serisoare)

Ne depărtăm, lăsând portul înfășurat
 într'o ceață străvezie, să se piardă din
 ce în ce sub linia orizontului. Geamătul
 cobitor al Sirenei a încetat și abia din
 când în când câte-o rafală mai aduce

1) *Golubinski*. *Kratkii o cerka istorii pravoslavny chla rerkvoi bolgaskoi i rumyuski* p. 259, 263.

2) D. Onciul. *op. cit.* p. 141.

din strigătul ei câte-un crâmpeiū prelung și dușos. Marea se așterne împrejur scilipitoare și neliniștită, iar «Urano» se leagănă greoi prin valurile despicate. Simt un fel de melancolie, un dor de de despărțire, pe care îl simte, cred, ori ce corăbier, când își aduce aminte de părinții, satul și copilăria lui. Singurătatea se lărgește fără de sfârșit. Ultima amintire a lumii de peste orizont e poteca acea argintie, brodată pe margini cu ciucuri albi, care se îndoaie ca un șarpe în direcția portului.

Valurile dansează pe ariile vântului care vuește tipător printre ele; coame albe se resfrâng în abis pe crestele cărora fumegă pânze transparente de apă.

Sarturile catargelor tremură sub atingerea vântului, ca niște coarde de harfă.

Lanțurile se lovesc cadentat de marginile vasului, scoțând un sunet trist de robie. Nici un cuvânt nu s'aunde, vaporul singur se luptă cu vântul și marea, tăind nemilos valurile lovite de pieptul său.

Plutim mereu înainte și singurătatea se așterne mai simțitor pe întinderea pustie ce ne înconjoară.

E o zi frumoasă de acelea, răcoroasă cu cer albastru de Italia, cu avânturi parfumate, care îndeamnă la visare și iubire.

Mi-am amintit de tine.

Ce faci fecioară cu ochii ca marea pe care o privești nesățuit acum, cu părul lung, aruncat pe spate ca coama valului care se sparge sub ochii mei?

Tu ești departe și poate ai uitat pe singuratecul călător, care rătăcește fără nici o speranță în această largă țară a Necunoscutului.

Ești departe și cu atât mai departe, cu cât simt că poema aceea de iubire care ne legase sufletele într-o vreme,

abia mai licărește ca o slabă lumină în mintea ta, că inviază și trăește etern în sufletul meu.

Eū totuși te plâng și nu te voi uita nici odată, ori cât de mare ar fi depărtarea care ne va despărți.

Vezi câte-odată îmi împânzesc privirea printre gene și alunecând lângă tine pe aripa unui gând de iubire, te ved cuprinsă de beția unei sărutări streine, te văd topită în focul patimei oarbe de a iubi un altul.

O, și de-ai ști cât sufer.

Atunci ochii mi se deschid mari, privese pierdut ca un halucinat spre valurile ce se sparg și pare că simt o dureroasă și apăsătoare nostalgie, când pe cel mai apropiat ved marginile argintii ale unei dantele încrețite, îmi par marginile batistei tale care flutură ca o eșarpă în aer, când trenul se perde simțitor cu mine în zare.

Caut în întreaga depărtare o pasăre călătoare, care să-ți aducă de la mine o sărutare dulce, un suspin adânc, un cuvânt înflăcărat de iubire.

Nici o viață, nici o mângăere nu adie în acest imperiū tăcut al singurătăței numai sufletu'mi, bietul își plânge mistuitoarea liniște lui de sihastru.

De ce nu ești alături de mine să simți cât e de amar fiorul despărțirii, când mângăerea unică, speranța ultimă 'ți-e vândută pe veșnicie unui etern depărtat de tine. Ne-am săruta lung sub calda adieră a brizei care suflă așa de dulce în amurg, am visa iubirea cântată așa de înalt de amantii pasionați ai mărilor, am simți clipele unui vis marin născut departe de lume, născut în imperiul tăcerii, parfumat de sărutări de briză și iubire.

Ah, une ești?

Văzduhul mă oprește de a striga, de a chema numele tău. Adu-ți aminte de

sufletul călător care te-a iubit și te poartă în inima lui etern frumoasă și adorată.

Rămâi acolo unde lumea e cuprinsul unui cântec vagnerian, care respiră arpegii de dispreț pentru liniște, acolo unde serile sunt reci și sfioase ca sufletul tău, acolo unde trandafirii și crinii, nu sunt de cât niște amintiri adorate dinir'o poemă veche, acolo unde în locul brizei parfumate, adie vântul uitărei.

28 Iulie 1898.

Bălănescu

DREPT RESPUNS

D-l P. Vulcan, autorul celebrului roman «Fecioara» răspunzând recenziei noastre din numărul trecut prin personalități, cari se cobor până la grosolanie, nu'i putem da alt răspuns mai bun și mai eloquent, de cât să reproducem din serioasa «Noua Revistă Română No. 3» scurta, dar executorea dare de seamă, în urma căreia cred, că autorul în cestiune se va pocăi.

«Fecioara», roman psihologic social de Petru Vulcan.

E un roman de senzație cu tot aparatul obișnuit: scene pornografice, tablouri sentimentale, intrigă, fotografii revelatoare, femeî-ingeri și femeî-demon Curios este însă că intriga, psihologia și unele scene și fraze chiar, sunt luate din Dan al d-lui Vlăhuțel-natural trivializate și coborate la nivelul unei atari producțiuni literare.

D-l Petru Vulcan și împodobește opera cu multă sensiblerie, cu mari și ridicole pretențiuni psihologice, pe ici pe colo cu un întreg aparat științific. Exemplele vor edifica pe cititori. Barbu Niculcea, un tîner visător, sentimentel și pe care nimeni nu-l înțelege, se ina-

morează de Silvia Mehedinți și o iea în căsătorie. Inșă el meditează copiii d-nei Dan, și Silvia îl bănuiește că are relații amoroase cu această femeie. O răceală intervine între cei doi soți.

«El rămânea adesea cu ochii fixați în pământ mai multe minute, gînditor, trăind în amintirea altor vremi, dar din visarea aceasta venea să'l trezească glasul Silviei, *înlocuind ca o lovitură de ciocan pe o nicovată strălucitoare*».

Comparația e sugestivă. Dar cum izbucnește cearta? Iată cum,

«In seara aceea era un ger siberian. Barbu fusese la frizer să-și facă obișnuita toaletă în fie-care Sâmbătă. Ca să înfrunte gerul, învelindu-se în cap cu e glugă, s'a dus la ora obișnuită să-și mediteze elevii. Atît la ducere cât și la întoarcere *frecîndu-se o parte a feței în dreptul maxilărei superioare de marginea glugei, i s'a obrintit fiind, de curînd rasă, i se formă din cauza gerului și a fricțiunei o pată reșie în semicerc ca semnul unei mușcături*».

Atîta e de ajuns pentru Silvia de a bănuî că Barbu a fost mușcat de D-na Dan, dar el ripostează:

— Jur pe sufletul maicei mele că sunt străini de acuzarea ce-mi faci!

Ea însă iuzistă.

— Taci! strigă el încleștînd pumnii și *ținînd ambele mâini în linie paralelă cu membrele inferioare*.

De aici, ciartă definitivă. Demonul intrigei era o bătrână servitoare ungueroaică, alcolică inveterată (?!), căreia gura «îi mirosea a aldehydă benzoaică». (...)

Peste vre-o cât-va timp o întâmplare fericită lămurește neînțelegerea între soți și Silvia îl iartă pe Barbu.

Să-l iertăm și noi pe D. Vulcan.

Recensentul l'a iertat pentru roman, subsemnatul pentru răspuns.

FLAVEM.

Relativ la sumara ezeucție pe care sus numita revistă o face *talentosului* autor de cărți romantice P. Vulcan, un anonim ne trimite o epigramă, plină de spirit, îi facem loc cu multă plăcere.

O revistă românească, ...
A comis un grav păcat.
In loc ca să pedepsească
Asasinul, ... *l-a iertat.*

EPIGRAMA

Lui P. VULCAN
Autorul romanțului «Fecioara»

Zău, nu există în lume oameni
Ca polițiștii mai haini,
Ți-aș smuls portretul din «Fecioara»...?!
Și l-aș pus între asasinii.

* * *

Citim la Poșta Redacției a revistei
Pagini Literare, următoarele :

Ne-ai trimis un op : «Fecioara»
Elegant, broșat în roșu ;
Vrei să-i știi darea de seamă ?
«I-a făcut cu ochiul, Coșu».

R. Goangă.

Lui P. Vulcan

*Pe tema scrierilor tale
Te-aș îngropa, dacă aș vrea,
Dar mă gândesc puțin mai matur,
Că ai copii și casă grea.*

Knut.

Se dice că Petru Vulcan citind diferitele critice adresate pe tema *romanțului* său «Fecioara» ar fi esclamat cam așa :

Să mă conteste, treaba lor,
Nu vreau să știu de-a lumii gură,
Cât timp sunt încă *scriitor*, —

. . . . .
La prefectură !

Barbu.

EPIGRAMA

*Macedonescul Almanah
Mi-a fost căzut odată'n mână ;
Când am văzut în el pe Dabo,
Am ris, am ris o săptămână.*

BARD

DOINĂ DOMESTICĂ

(Poporană)

*Sui-te mamă sus pe cruce
De vești pe noi cum ne duce
Și ne mână ca pe boi
Și ne tunde ca pe oi
Și ne sue 'n case 'nalte
Și ne dă haine crăpate
Și 'nainte și la spate.
Și ne strânge ca pe oi
Și ne leagă ca pe boi
Și ne 'mparte la ciocoi
Și ne duce la Sibiū
Unde a fost catane întâiū.*

Spus de Petru St. Durlă-Catane.

Ștefan St. Truțescu.

Fructe de Lectură

— «Nu știm dacă la cea din urmă judecată femeile vor învia tot în sexul lor ; ar fi de temut ca nu cum-va să ne ispitească și în fața lui Dumnezeu».

Sf. Augustin. (Cite de Dien p. 99).

— «Am văzut vijeliile femeii, am văzut și pe acelea ale mării și eu plâng mai mult pe ananți de cât pe mateloți».

Lord Byron. (Carsarul cânt. III).

— «In război necurmat trăim, cu inamicii în luptă, cu amicii în armistițiu».

I. L. Carageale.

Viran.